

OCHOTNICKÉ DÍVADLO

8

ROČNÍK IV - PRAHA 1958

Stehlíkova veselohra Hej, pane kapelníku se stává kmenovou součástí ochotnického repertoáru. Náš snímek je z provedení ochotníků z Českého Meziříčí

Ochotnické otežiny

Z Tylova Bankrotáře v provedení brodeckých ochotníků: Záleský (J. Čudovský) a Vorlíčková (Pučková)

Vlevo: Františka (Prášková) a Ríša (Borecký) z Šaldova Dítěte v provedení ZK J. Svermy, v Žacléři • Uprostřed: Ochotníci kutnohorského okresu se spojili k provedení Vavříčkovy nové dramatisace Tylovy Roziny Ruthardové. Na snímku Rozina (V. Hlavatá) a Bozděch (A. Bojanovský) • Vlevo dole: Jiráskův Jan Roháč v provedení známého hronovského souboru: Baba (V. Jirásek), Hrdinka (J. Lorenc) a Roháč (A. Šimek) • Vpravo dole: V. Voráček (Kulturní klub JZD Pokrok ze Sezimova Ústí) jako Ezechiel z Tylovy Tvrdohlavé ženy

JAK DÁL S NAŠIMI SOUTĚŽEMI?

J I Ř Í B E N E Š,

předseda Ústředního poradního sboru pro ochotnické divadlo

V těchto dnech je Jiráskův Hronov již po čtvrté dějištěm vrcholného kola celostátní soutěže ochotnických souborů — soutěže v podstatě stejně organizované po čtyři roky, soutěže s opakujícími se klady i nedostatky. I když se organizátoři pokusili, zvláště v posledním ročníku, dát jí ve formě soutěžních odrůd divadla pro děti a malých forem oživující injekce, projevují se stále silněji příznaky toho, že dosavadní podoba našeho soutěžení zestárla, že se vyžívá. Desítky konkrétních dokladů vypsali ochotníci z nejrůznějších míst do minulých čísel našeho časopisu.

Dosavadní čtyři ročníky soutěže daly našemu ochotnickému hnutí nasměrně mnoho. Oživily mnoho souborů na vesnicích, daly tisíce příležitostí ke kritice, příznivě ovlivnily repertoár soutěžících, zvýšily průměrnou úroveň, přispěly k oživení zájmu veřejnosti o ochotnické divadlo, rozšířily sféru jeho politického působení. V posledním roce však tyto progresivní prvky našeho soutěžení ustupují. Soutěž se stále více stává zájmem toliko nejlepších souborů, které mají čáku na postup do nejvyšší kategorie a vrcholných soutěžních kol, ostatní soubory, zvláště vesnické, obracejí se k soutěži zády. Markantní nedostatky se projeví v práci soutěžních porot (viz naši časopiseckou diskusi!). V repertoáru soutěžících, zvláště nejvyspělejších, je více chytristiky a předhronovské kalkulace než reakce na potřeby místa působit souboru a opravdového novátorství. Trhliny jsou v celé organizaci soutěže — měly ji řídit soutěžní komise, ale zůstaly na papíře v dojemné shodě stejně ve většině okresů, jako v samotném ústředí, jehož předsednictvo se o soutěž začalo zajímat až za pět minut dvanáct, tj. před národními přehlídkami. Na národních přehlídkách se pak logicky projeví všechny tyto chyby. Ne, opravdu nemohu o letošních národních přehlídkách, zvláště v Čechách, psát s nadšením, ať už vzpomínám na jejich organizaci nebo průměrnou úroveň souborů. Pochopitelně jsou i úspěchy — a nemalé — jenže my se s nimi už v roce 1958 nemůžeme spokojovat.

V této situaci nás zastihlo usnesení ÚV KSČ o dalším rozvoji a prohloubení ideové účinnosti osvětové práce a XI. sjezd Komunistické strany Československa se svou výzvou dovršit socialistickou revoluci také v oblasti ideologie a kultury. Jaké nesmírné úkoly z tohoto požadavku vyplývají pro naše ochotnické divadlo! Co práce nás ještě čeká, nežli budeme moci pyšně říci, že kulturní revoluce byla dovršena i v naší práci! Že i naše nejmenší vesničky žijí jednotlivými ochotnickými představeními, že smějí, vskutku avantgardní ochotníci divadelníci bohatě naplňují slovo divadelního zákona a nejen úspěšně doplňují, ale i v nových směrech podněcují naši jednotnou divadelní kulturu, že ochotnické soubory žijí krásným a bohatým vnitřním životem a jsou přímými iniciátory harmonických pracovních kolektivů na našich závodech, že jen v dějinách se čte o bezideovém braku, kdysi zabydleném na ochotnickém jevišti, protože repertoár ochotníků už teď je obecně nejen demokratický, ale vpravdě socialistický, že není skupiny ČSM a školy, aby na ní nepůsobil ochotnický kroužek, že není profesionála, aby neměl čestný patronát nad souborem, že... co práce, ale jaké krásné, radostné práce nás ještě čeká! — Prověřme si touto perspektivou dosavadní systém našeho soutěžení a pochopíme, že je třeba

nejen položit otázku, jak dál, že je nutno dát současně i odpověď a pustit se do práce!

Soutěžit chceme a budeme, protože nesoutěžit znamená zahodit stále nejučinnější možnost výchovného působení na ochotnické hnutí. Jeho organizátoři z našich masových organizací, ministerstva, Ústředního domu lidové tvořivosti — a spolu a ruku v ruce s nimi po prvé v tomto rozsahu také my sami ochotníci, členové Ústředního poradního sboru, zasedli jsme za jeden stůl a strávili stovky hodin práce promyšlením nového, odpovídajícího způsobu soutěžení ochotnických divadel. Výsledky své práce předložíme ochotnické veřejnosti v těchto dnech na Jiráskově Hronovu současně s vyhlášením nové soutěže. Příští čísla našeho časopisu budou o věci informovat zevrubně. Zde jen hlavní zásady našeho budoucího soutěžení.

Celostátní soutěž v dosavadním rozsahu bude vyhlášována toliko jednou za delší etapu několika let, vždy tehdy, když budou vytvořeny předpoklady učinit akcí takového rozsahu skok dopředu na cestě za socialistickým ochotnickým divadlem. V ostatních letech bude soutěž decentralizována, vyhlášována jednotlivými kraji, které mají v ochotnickém divadelnictví i svých krajo­vých podmínkách specifické a navzájem odlišné potřeby. Těžiště soutěžení je třeba položit nikoliv do špiček — jako dosud, nýbrž právě do jádra hnutí, do závodů na vesnice. Podle potřeby budou vyhlášovány dílčí celostátní soutěže v jednotlivých žánrech — například v divadle pro děti a mládež. Samostatně bude nadále vyhlášována divadelní část STM. Úspěšných míst národních přehlídek bude využito pro krajské festivaly, event. i jinak (Krnov měl by se stát jakýmsi moravským Hronovem — přehlídkou nejlepších souborů moravských krajů). Dalším rozvojem krajských a okresních festivalů bude dosavadní tradice národních přehlídek zmnohonásobena. V letech, kdy nebude vyhlášována celostátní soutěž v dosavadním rozsahu, stanou se Jiráskovy Hronovy přehlídkou toho nejpodnětějšího, co se v příslušném roce v ochotnickém hnutí narodí (ne tedy mechanickým vyvrcholením soutěže), a budou mít stále více mezinárodní charakter. Soutěž nebude už záležitostí osamocněných metodiků, protože ruku v ruce s vyhlášením zásad nového soutěžení jde vyhlášení směrnice pro práci okresních i krajských poradních sborů. Poradní sbory jsou ve své nové funkci jednou z organizačních forem dalšího zvyšování iniciativy, odpovědnosti a účasti pracujících na řízení kulturního života. Poradní sbory budou nejen radit, ale přímo spoluorganizovat celou soutěž. Nově zřízené Ústřední komisi lidové tvořivosti při ministerstvu budou odpovídat krajské komise LT při jednotlivých KNV (nikoli na okresech), které mají v nejužší spolupráci s krajskými poradními sbory krajské soutěže řídit. Pro práci soutěžních porot budou vypracovány novým poradním orgánem — Ústřední soutěžní porotou zvláštní směrnice.

O každé ze zmíněných hlavních zásad bude třeba psát podrobně — nikoli však zde. Zde jen vřelé přání nám všem ochotníkům, abychom ruku v ruce s masovými organizacemi našeho lidu, se všemi pracovníky našich metodických zařízení dokázali, že důvěra, vložená do ochotnických rukou, byla oprávněná. Nesmíme ji zklamat.

Dopis z Leningradu

Jsme v divadelním odboru Vyborgského kulturního domu. Cecilie Gerasimovna Čašniková nám v pracovním uměleckého vedoucího vypráví o souboru a režisérce Tatjáně Viktorovně Sukové, zasloužilé umělkyni Tadžické SSR. Prožily spolu dobu Proletkultu (organizace pro proletářskou kulturu), Tramu (divadlo dělnické mládeže) i Rappu (ruská asociace proletářských spisovatelů), ale jsou stále ještě duchem mladé a plné energie. V divadle obě ctí metody Stanislavského. Tatjana Viktorovna sama vede v souboru herecké školení. Zkoušky řídí asistenti, kteří jsou jejími žáky.

Jak vznikl tento soubor? Před dvaceti lety z malé, osmnáctičlenné skupiny. Dnes je jich přes šedesát a každoročně se počet členů zvyšuje. V souboru působí lidé různých generací, od „nejstaršího“ N. A. Kudrjavceva (45 let!) po osmnáctiletou mládež. Jsou to dělníci všech oborů, úředníci, inteligence. N. A. Kudrjavcev je vysoce kvalifikovaný strojník, pracuje v závodě 30 let a stejně dlouho hraje divadlo. Několikrát už ho lákali k profesionální scéně, ale nešel. — Novinář A. Kačalov přišel do souboru hned po válce a od té doby je Kulturní dům pro něho druhý — ne-li první domov. Známy rychlosoustružník Samochvalov pracuje i hraje bez ohledu na své těžké zranění z války. „Tož takové lidi máme v souboru“, vypráví nám Cecilie Gerasimovna, „spoustu zajímavých lidí. A kolik dětí se už našim členům za těch dvanáct let narodilo! Pomalu abychom pro děti členů souboru zřídili jesle. — Žijeme jako v jedné velké rodině, pomáháme si navzájem, víme, co kdo má na srdci“.

A dále jde naše debata o specifčnosti ochotnického souboru, která je v úkolu vychovat nejen herce, ale i člověka, zvýšit jeho kulturní úroveň, rozšiřovat jeho vzdělání. Když přijde

nováček do souboru, musí se nejprve rok učit. Tento učednický rok zakončí představením, a potom se spojí se základním souborem. Kromě odborného školení se organizují kurzy dějin ruského a zahraničního divadla, marxisticko-leninské estetiky a posuzování divadelního života v Leningradě.

ských souborů. Na přehlídce lidové umělecké tvořivosti v roce 1948 se umístil na prvním místě a od té doby si je udržel. To ovšem mimo jiné předpokládá udržovat v souboru vysoce náročný repertoár. S lidmi jsou stále těžkosti: vždyť to nejsou profesionální, jsou vázání svým zaměstnáním.

Světlov: Po dvaceti letech. Divadlo tvořivosti mládeže

Hru může navrhnout každý člen souboru. Ihned se prodiskutuje. Zvolená hra se jeden-dva dny čte za stolem, tady se po prvé zkoušejí lidé, navrhne se pro každou roli pět-šest představitelů, určí se příslušná studijní literatura. Ještě jedno čtení za stolem a pak na scénu, kde režisér ponechává hercům velkou tvůrčí svobodu. Každé představení je na nejvyšší míru kolektivním dílem.

Je to jeden z neznámějších sově-

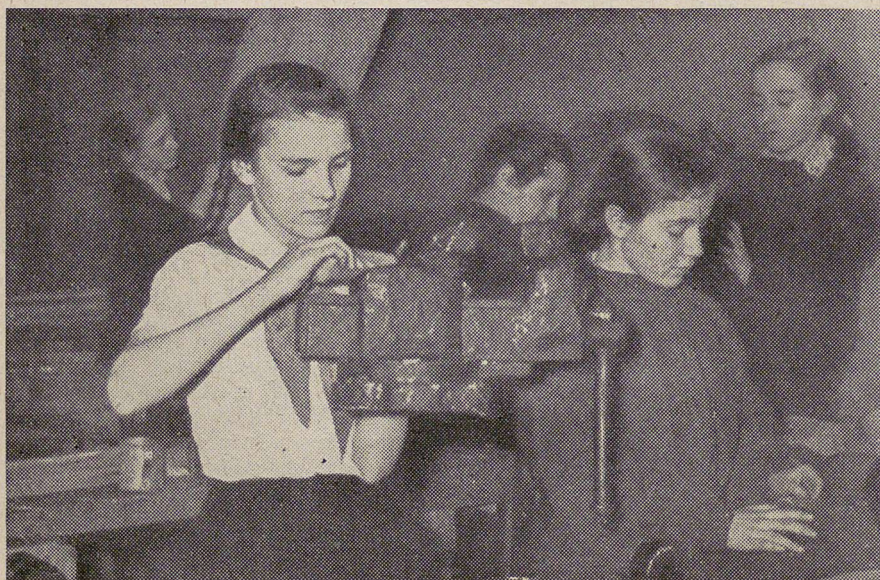
Ale odřeknutí představení je neobvykle řídký zjev. V krajním případě se pozvou profesionální herci. Stává se i naopak, že profesionální scéna pozve k hostování ochotníka. Taková výměna se praktikuje už dávno.

Scéna kulturního domu je jedna z nejlepších ve městě, ale je stále obsazena hostujícími divadly. Hrát na ní se domácímu souboru podaří 2—3krát do měsíce, jinak se hraje na jevištích různých klubů. Je to dost obtížná situace, pracuje-li se současně na více hrách.

Repertoár? Je tu Shakespeare a Lope de Vega, Ostrovskij, Čechov, Gorkij a současní sovětské autoři Rozov, Arbuzov a Afinogenov. Uvádějí se rovněž Čechovovy aktovky a úryvky z Gogolových „Mrtvých duší“.

Teď mají nový velký úkol — „Takovou lásku“ od Pavla Kohouta. Tatjana Viktorovna se dlouho zkoumala, stačí-li na tak obtížné představení, nemá-li pozvat mladšího režiséra. Všichni se o hru velmi zajímají a chtějí se seznámit s českými krajany v Leningradě, chtějí se podívat na živou českou mládež, na to, jak se obléká, jak chodí, jak spolu jedná, jak mluví.

To je Vyborgský kulturní dům, dramatické studio pro dospělé. A dětská tvořivost? Leningradské děti mají Domy pionýrů, četné kroužky ve školách a klubech, i Palác pionýrů, v němž bylo před dvěma lety vytvořeno první Divadlo tvořivosti mladých v SSSR. Předtím děti obvykle v divadelních kroužcích při Paláci pionýrů dávaly

V rekvizitárně

jednu hru ročně jako výsledek své práce a opakovaly ji nanejvýš dva až třikrát.

Do nového divadla se přijímají žáci z 5.—9. třídy. Poslechnou si je a rozdělí podle tvůrčích skupin a podle věku. Mládeži se věnují zkušený pedagogové, pracující v městských divadlech.

Umělecký vedoucí Matvěj Grigorjevič Dubrovin byl pozván do oblastního výboru. O divadle nám vypráví jeho pravá ruka Žeňa Sazonov, kterého nám vřele doporučil. Jak se vysvětluje, je básníkem a skladatelem divadla. Každý člen souboru je nejen hercem, ale je povinen vybrat si dílnu, v níž by se naučil spoluvytvářet výpravu pro představení. Je tu oprávečská,

montážní, rekvizitní, osvětlovací dílna atd. Jako ve velkém divadle. Mládež se schází třikrát týdně, z toho se jednou věnuje práci v dílnách.

Divadlo je školní, ale co s těmi, kteří už ze školy vyšli? Ano, mají hodně takové mládeže, která buď pracuje nebo se dále učí. Zůstala v divadle, zaučuje nováčky a sama hraje. Žeňa například teď studuje na lékařské fakultě.

Soubor nemá stálou scénu, divadlo jezdí do škol, Domů pionýrů, do závodů. Různá jeviště naučila mládež velké zručnosti.

Mládež uvádí své hry po sobotách a nedělích. Herci se dělí na tři skupiny: jedna hraje, druhá pomáhá, třetí má volno. Za sezónu se uvádějí tři

představení. Divadlo je udržováno z fondu Paláce pionýrů, všechna představení jsou zdarma, ať jsou, kde jsou. Speciální spojovací skupina obstarává styk s diváky, s žáky, s dramatickými kroužky, pečuje o lístky a plakáty.

Nyní mají na repertoáru pět představení. O komsomolcích z prvních let sovětské vlády hry Světlava „Po dvaceti letech“ a Irinceva „Na ulici Štastné“, o životě dnešních školáků hry Ljubimové a Rozova.

Jsou to dva typické a zároveň nejlepší divadelní soubory v Leningradě, soubor dospělých a soubor dětí. Jejich láska k umění, jejich překvapující píle a houževnatost vzbuzují obdiv.

LARISA MOROZOVA, Leningrad

POUČENÍ Z BRECHTOVA DIVADLA

VALTR TAUB,

člen Realistického divadla
Zdeňka Nejedlého

Výsledky Brechtovy divadelní práce, vyjádřené představeními Berliner Ensemble, se zdají v celkovém dojmu tak přesvědčivé, že mnozí lidé kladou dvě otázky: první (skeptickou): „Lze tyto hry vůbec hrát jinak?“ — a druhou (zvědavou): „Jak pracoval Brecht-režisér s herci, aby stmelil tyto (ve svém původním světovém názoru) individuality v jednotlité — bojovně působící celek?“ Na první otázku, lze-li Brechtovy hry hrát jinak, dala a dají jistě naše divadla sama odpověď — na druhou je možné odpovědět hned. Nejen možné, ale, jak doufám, užitečné.

Jaký tedy byl Brecht jako divadelní režisér? Jeho práce je vždy nenápadná (jak to dosvědčují jeho spolupracovníci ve znamenité knize Theaterarbeit, Divadelní práce, popisující vznik a průběh šesti představení Berliner Ensemble). Nikdo neměl dojem, že chce pomoci hercům něco vytvořit, co vzniklo v jeho představě. *Herci mu nebyli nástrojem* pro uskutečnění uměleckých záměrů. Snažil se naopak s nimi společně vypravovat příběh, nalézt dějovou linii. To je první režisérův úkol a mělo by být hlavním záměrem každého představení: vypravovat jasně, jednoduše a přesvědčivě, co se dělo, proč se to dělo.

Brecht nepatřil k režisérům, kteří všechno vědí lépe než herci. (U mnohých režisérů bývá přímo nepsaným zákonem, že všechno znají lépe a že je nebezpečné pro režisérovu autoritu, není-li jeho postřeh v rozkrývání autorova textu vždy nehlubší a všeobsažný). Vůči hře měl zpravidla „vyčkávací postoj“ pomalu se ztrácející nevědomosti. Tento překvapující režisérův postoj, jakoby neznal dost dobře vlastní hru, vyplývá (a logicky vyplývá) z jeho hlavního úkolu: jde přece nyní o to, jak to, co bylo napsáno, bude hercem zprostředkováno divákovi! Bude z toho, co herec divákovi řekne a ukáže, jasné, co napsal autor a co tím chtěl říci? Odpověděl-li proto Brecht-režisér na hercovu otázku „mám tady vstávat?“ často u něho se vyskytujícími slovy „to nevím“ — tak nebyla režisérská taktika, nýbrž jeho přesvědčení. To se neví — to se

musí vyzkoušet — od toho jsou zkoušky. Uvidíme — říkal Brecht vždycky — co poslouží ujasnění hry více, změna pohybu nebo setrvání. Každá chůze na divadle, každé gesto, každá pozice byla podrobena této úvaze, každé rozhodnutí stanoveno (a případně později i pozměněno) pod tímto zorným úhlem: bude to tak jasnější pro diváka? Brecht byl stále divákem, který sledoval hercovy tvůrčí pokusy z hlediště. Jakoby stále měl na mysli to, co nám napsal o divadle: „*Básnickovo slovo není více svaté než je pravdivým; divadlo není služebníkem básníka, nýbrž společnosti.*“

Nenáviděl dlouhé diskuse během zkoušky, hlavně psychologické. (Během 200 zkouškových hodin na Lenzevu hru „Hofmeister“ nebylo celkem více než 15 minut diskuse mezi hledištěm a jevištěm.) Nač diskutovat, když se beztak všechno vyzkouší? „Ukažte mi to, o čem mi chcete mít přednášku,“ říkal Brecht herci, který začal argumentovat, nebo „Nemluvte o tom, přesvědčte mne!“ Byl-li tak předvedený návrh dobrý, byla režisérova reakce vždy halasně pozitivní. Nedostavil-li se z hlediště žádný ohlas, věděl herec, na čem je, a nepotřeboval dlouhou odmítavou argumentaci.

Ovšem, aby herec měl vnitřní pocit nejen odvahy, ale hlavně popud k takovým návrhům, je nutno vytvářet dobrou atmosféru na zkouškách, prostředím pohody. V tom byl Brecht mistrem. Pracoval na zkouškách vždy soustředěně, ale nikdy ne s námahou. Těšil se na zkoušky a tento pocit netajil, nýbrž cítil jsi ho z každého jeho slova a gesta, z celého jeho postoje. Nechodil na zkoušky jako na odpovědnou práci, ale jako na zábavnou uměleckou činnost. „Nezapomeňme, že hercovým úkolem je pobavit děti vědeckého století“, napsal Brecht a dodal výtka a varování na adresu Němců (ale nemůže škodit, přečteme-li si ji i my): „(U nás Němců)... se přemě-

ňuje erotická rozkoš v manželské povinnosti, umělecký požitek slouží vzdělání a učení se přestává být radostným seznámením se s něčím novým... naše činnost není radostným činním, a máme-li podat výkaz z činnosti, nepoukazujeme na to, kolik rozkoše nám poskytla tato činnost, nýbrž kolik potu nás stála.“ Na Brechtových zkouškách nebyl cítit pot, ale všichni byli ovládnuti pocitem nesmírné rozkoše. Brecht býval vždy, na každé zkoušce, nejdůležitějším divákem svých herců. „Herec má nárok na uznání dobrého výkonu — a vtip zůstává vtipem, i když je reprodukován po dvacáté“, říkal. Měl vzácnou schopnost vžít se do herce, do každého zvlášť. *Ne herec se má podrobit režisérovi náladě, ale režisér nechť pozná hercovu náladu a počítá s ní.* Měl-li herec „svůj den“, byl Brecht nenasytný; „vytáhl“ z něho, co v něm bylo, ale nenápadně a bez nejmenší námahy pro herce. Když to naopak jindy herci nešlo, „neobtěžoval“ ho Brecht; nikdy netrval na něčem, co se nedalo snadno a radostně vytvořit. Herec stále počítal režisérovu radost z tvůrčího zkoumání a vyzkoušení, tato radost se mu sdělila, byl jí vyprovokován k vlastním tvůrčím pokusům. Byl při nich radostně rozrušen očekávaním jejich ohlasu u Brechta. Býval v hledišti obklopen žáky a zasypán jejich návrhy a nápady. Ty, které považoval za správné nebo možné, Brecht okamžitě hlasitě sdělil hercům na jevišti, přičemž nikdy nezapomněl jmenovat autora návrhu: „Y míní, Y říká“. Tím práce na díle, na hře, se stává spoluprací všech.

Brecht miloval na divadle nade všechno pravdu, ale viděl nejráději, byla-li tato pravda hercem tlumočena tak, aby působila jako velký objev. Často jsi ho mohl vidět, jak září štěstím a s napřaženou rukou ukazuje na herce, který právě „objevil“ něco zvlášť důležitého v lidské nátuře nebo lidském soužití. Brechtovo předehrávání herci — předehrával často, ale vždy jen drobné úryvky, aby nepřinesl nic hotového — mělo jeden jediný cíl: provokovat imaginaci, fantazii, tvůrčí činnost, radost z hledání.

DIVADLO Z BAMBUSU

J I Ř Í S O C H O R O V S K Ý

Začátkem letošního roku odjžděl jsem na tři měsíce do Vietnamské demokratické republiky, obtížen kromě zavazadel i pevným příslibem, že Ochotnické divadlo bude ode mne dostávat reportáže o práci tamních ochotníků. Skutečnost, že Ochotnické divadlo ve mně nezískalo „stálého zahraničního dopisovatele“ a že tento článek píše až po návratu do Prahy, omluvte, prosím, tím, že redakce měla jen mlhavé představy o mé vietnamské adrese (otázka urgencí) a já o tom, jak složitě bude poznávání vietnamského divadla.

Vietnamské divadlo není totiž záležitost nikterak jednoduchá. V současné době existuje a hraje se několik druhů divadla, rozdílných co do svého vzniku, formy i obsahu.

Z nich nejstarší je divadlo HAT — BO, hrané ve Vietnamu již asi před dvěma tisíci lety a převzaté ze soušední Číny. Toto divadlo bylo dříve výhradně záležitostí králů a jejich dvora. Je to divadlo ustálených tradičních gest, charakterisujících jednotlivé postavy a jejich jednání, divadlo nesmírně bohatého tradičního kostýmu a přednášené v desítkách hlasových nuancí. Vystupují v něm hlavní postavy feudalismu: král, jeho rodina, královský mandarin, generál. Hudba tradičních nástrojů zvukově zdůrazňuje i společenský význam jednotlivých postav. Rovněž repertoár je zúžen na záležitosti králů, jejich boje s druhými feudály, na jejich hrdinné činy. Podle tvrzení vietnamských soudruhů je pro herce dobré ovládnutí hlasu i gest záležitostí nejméně deseti let soustavného učení.

Věkově daleko mladší (400—500 let), ale vpravdě národní a lidové je divadlo CHEO. Vytvořil si je sám lid na vesnici a o jeho hrdinném a těžkém životě divadlo vypráví. Dříve bylo hráno prostou formou přímo na poli, teprve později dostává se na jeviště. V hlavních rolích vystupují pouze po-

stavy lidové. Chudý student, jeho dívka, rolník, lidový hrdina. Mandarin je zde pouze vesnický, vždy kladného charakteru a dříve býval rovněž chudým studentem. Krásnou postavou divadla CHEO je šašek, obvykle v roli sedláka, prostého vojína nebo sloužícího u mandarina. Vystupuje jako kritik feudalismu, komentátor všech jeho neřestí, kterými lid trpí. Ze své role přechází mnohdy i do přímého rozhovoru s vesnickým divákem. Děj je přednášen ve verších v lidových melodiích a doprovázen lidovými nástroji. O významu divadla CHEO pro posílení lidového odporu proti všem utlačovatelům svědčí i skutečnost, že v době francouzského koloniálního panství bylo úřady zakázáno.

Reformou lidového divadla, nesenou městskou buržoasií a řemeslníky, je divadlo CAI — LUONG. Vzniká okolo roku 1920 ve městě a vedle některých námětů historických z Vietnamu zpracovává i historii Francie a konečně čerpá náměty i z evropských filmů.

Způsob činoherního divadla, který tvoří jádro práce našich souborů, je ve Vietnamu stále ještě Popelkou. Roku 1925 přinesla činohru inteligence, která se vrátila po ukončených studiích z Paříže. Amatérské pokusy s inscenací Molièra a několika nově napsaných her domácích zůstaly však omezeny na hlavní město Hanoi. Na vesnici dostává se činohra teprve v období vlasteneckého boje proti francouzským kolonizátorům, a to prostřednictvím jednotek lidové armády, ve formě krátkých agitačních her prostého obsahu. Další rozvoj je především otázkou překladatelskou a autorskou a otázkou pomoci divadelních odborníků Sovětského svazu a lidově demokratických zemí.

Vietnamský národ velmi miluje divadlo. Kromě pěti státních souborů a soukromých scén v jednotlivých provinciích pracuje ve Vietnamu, ve městech i na vesnici, řada ochotnických souborů těšících se nesmírně oblíbenosti svých diváků. Tato divadelní vášeň šla, bohužel, někdy i tak daleko, že se hrálo i místo polních prací a ochotníci herci, odměňováni rýží i penězi, se — jak my říkáme — „profesionalizovali“. Ale s ochotnickým divadlem se setkáváme všude. Ve vesnicích ukrytých v palmových hájích uprostřed nekonečných polí rýže, v džungli i v deltách velkých řek. Hraje se většinou na návsi o svátcích, a to ve dne, kdy divadelní světla obstará tropické slunéčko. Se stavbou jeviště nebývá velkých obtíží a účastní se jí celá vesnice. Několik kroků dále se naseká bambus, konstrukce se sváže lianou, střecha se pokryje palmovým listím a může se hrát. Hlediště tvoří celá návěs. Na zemi se sedí velmi pohodlně — při trošce zvyku. Starosti nejsou zatím ani se stavebním dohledem, hlášením okresu, účastí požárníka a autorskými poplatky. Doufám však, že to všechno přijde a jsem zvědav, jak se budou podle počtu sedadel vypočítávat dávky.

Velké starosti jsou ovšem s opatřením kostýmů a výběrem hry. Půjčovny zatím ještě neexistují a takový kostým, zvláště divadla HAT — BO, je velmi drahý, i když zůstává neměnný pro další hry. Je proto možné koupit za podpory všech vesničanů jen to nejnnutnější a ostatní se musí vyrobit doma z dostupného materiálu. Doma se maluje i zadní prospekt, který zastupuje všechny kulisy. Vietnamští ochotníci postrádají však zatím i další pomoc, kterou nám dobrým výběrem za levný peněz poskytuje DILIA a nakladatelství Orbis knižnicí „Hry lidového jeviště“. Musí se učit roli buď z ručního opisu, nebo po celé generace jeden od druhého, mladší od

Ochotníci vesnice Phu-Chan, provincie Bac-Ninh...

a jejich diváci

starších, stejně jako způsob přednesu a gesta.

Hraje se divadlo HAT — BO a především CHEO, tak oblíbené všemi diváky. Touto formou píší si ochotníci i hry nové, čerpající z historie národa. Psaní ve verších nedělá totiž nikomu ve Vietnamu obtíže. Za tři měsíce nasetkal jsem se zde s nikým, kdo by tuto literární formu nepěstoval. Ochotnické skupiny zabývají se dnes však také formou agitačních scének a jejich práce byla velkým přínosem nejen v době agrární reformy, ale je i dnes v boji proti suchu, negramotnosti a za zdraví národa.

Se svým programem chodí vietnamští ochotníci do sousedních i vzdálených vesnic, kde soubor nemají, a to i mnoho kilometrů. S kostýmy ve dvou typických koších na bambusové holi přes rameno jdou ochotníci obětavě mnohdy i džunglí, kde na zemi číhá tygr a na stromě had, kde mšykty hrozí malárií. Jdou, aby svojí prací pomohli rozkvětu své země, sto let nepředstavitelně vysávané a ubíjené francouzskými kolonizátory.

Ochotnická práce dnes samozřejmě zakotvuje i v budovaných městských klubech pracujících a v klubech nově postavených průmyslových závodů. O její rozvoj projevuje velký zájem ministerstvo kultury, odbory i administrativní výbory provincií a vesnic.

V době svého pobytu v hrdiném Vietnamu měl jsem několikrát příležitost vidět divadelní představení at profesionální či ochotnické skupiny. Velmi těžko je našinci odborně posoudit úroveň jednotlivých inscenací, vždyť divadlo Dálného východu je tak odlišné od našeho a jeho dobrá znalost předpokládala by léta studia. Ale s vyznamenáním obstáli by vietnamští ochotníci před každou porotou, která by posuzovala jejich nadšení pro práci, nesmírnou obětavost a snahu něčemu novému se naučit. Jejich divadlo

Záběr z agitačního divadla

je divadlem vlasteneckým, bojujícím za touženou jednotu vlasti, dočasně a nepřírozeně roztržené imperialistickými zájmy.

Byly to velké diskuse o práci našich ochotnických souborů, diskuse pod banány a palmami i pod střechami moderních klubů, při kterých jsem se potil nejen v důsledku tropického vedra, ale i pod palbou otázek. Mnohé z toho, co je pro naše ochotníky samozřejmostí, zdálo se ještě vietnamským soudruhům pohádkou. Ale ve Vietnamu uskutečňuje se dnes pod vedením strany pracujících řada lidových pohádek o svobodě národa, o dostatku rýže, o štěstí vítězné lásky mladých lidí...

A za ty krásné chvíle odpouštím vietnamským divadelníkům i čtyři hodiny strachu, které mi připravili v provincii PHU — THO. V divadelní budo-

vě města, o jednom východu a postavené z bambusu a suchých palmových listů, hrála se při „přeprodaném hledišti“ národní hra TRIEU — TRINH — NUONG o hrdince, která sjednotila lid a zvítězila nad nepřítelem. Odhazování hořících nedopalků cigaret v hledišti bylo dětskou hříčkou proti tomu, co následovalo na scéně, o které mohu bez nadsázky prohlásit, že byla pojata realisticky. Pobíhání bojovníků s hořícími fakulemi vyvrcholilo za neutuchajícího nadšení diváků zapálením celé chalupy postavené na jevišti a obětavým utloukáním požáru tou částí komparsu, který představoval obránce. Druhá část, představující nepřítele, jim v tomto záslužném úsilí, zcela v pojetí hry, překážela. Dodnes si nedovedu vysvětlit záhadu, že divadlo nechytlo a já se nestal mučedníkem lidové tvořivosti.

Divadlo Cheo

Divadlo Hat-Bo

OCHOTNICKÉ DIVADLO VE VELKÉ BRITÁNII

PSÁNO PRO „OCHOTNICKÉ DIVADLO“

Počátky ochotnického dramatu ve Velké Británii spadají do středověkých her ze života svatých a mysterií, které pořádaly cechy. V pozdějších staletích se ochotnické divadelnictví stalo záležitostí úzkých vrstev šlechty a dvora. Při tom zůstalo do konce 19. století. V pozdějším viktoriánském období bylo oblíbenou kratochvílí ve velkých šlechtických sídlech na venkově i v salónech vzchájejících se bohatých vrstev buržoasie.

Ochotnické divadlo, jak je známe dnes, je moderní hnutí, které se zvolna začalo vyvíjet počátkem tohoto století. Jeho rozvoj se urychlil po prvé světové válce, kdy byla založena Britská dramatická liga (British Drama League). Dnes je to již celonárodní hnutí, patrně nejdemokratičtější na celé kulturní frontě. V témže ochotnickém spolku se můžeme setkat s lidmi nejrůznějších tříd a stavů, s příslušníky tak zvaných svobodných povolání, techniky, řediteli podniků, obchodníky, úředníky, dělníky z továren i zemědělství, jež všechny spojuje stejný cíl a láska k stejnému „koníčku“ — ochotnickému divadlu. Ideálně se role přidělují jen podle schopností, ale poněvadž musíme počítat s lidmi jací jsou, nelze říci, že by tomu tak ve skutečnosti vždy bylo!

Největší organizací ochotníků je Britská dramatická liga, která nejen poskytuje spolkům četné služby, ale snaží se i o rozvíjení dobrých vztahů mezi ochotnickým a profesionálním divadlem. Skotským protějškem Britské dramatické ligy je Skotská asociace dramatických spolků (Scottish Community Drama Association). O národní operní a dramatické asociaci (National Operatic and Dramatic Association) zhruba platí, že dělá totéž pro větší, ale méně početné hudebně dramatické společnosti, co Britská dramatická liga dělá pro dramatické spolky, i když zde přesná dělicí čára neexistuje a mnohé spolky jsou buď členy obou těchto organizací, nebo ani jedné. V nedávných letech došlo také k oživení náboženského dramatu, čemuž byla nápomocna Společnost náboženského dramatu Velké Británie (Religious Drama Society of Great Britain).

V krajském měřítku působí nyní v Anglii a Walesu 32 poradců, zaměstnaných buď celodenně nebo část dne. Pomoc a peněžní prostředky k rozvíjení jejich činnosti poskytl z počátku Carnegieův trust pro Spojené království. Kromě těchto poradců existuje v hrabstvích 42 dramatických výborů, jež jsou v celostátním měřítku organizovány ve Stále konferenci dramatických asociací (Standing Conference of Dramatic Associations). Některá města mají rovněž své dramatické poradce, jejichž úkolem je zejména nápomáhat rozvoji divadelnictví v řadách mládeže. Další organizace, které ve svých složkách aktivně podporují

rozvoj ochotnického divadla, jsou různé mládežnické organizace a velké instituty i gildy žen, jež rychle rostou jak významem, tak počtem členstva.

Rozsah ochotnického divadelnictví není nikomu přesně znám, ale odhadneme-li počet skupin a spolků všech typů na 75 000, nebudeme daleko od pravdy. To znamená, že i při nejstřízlivějším odhadu se ochotnickým divadlem zabývá aktivně asi přes půl miliónu lidí, při čemž počet diváků jde ročně do mnoha miliónů. Kroužky jsou tak různorodé, že není dobře možno vyjmenovat jednotlivé druhy, lze však mezi nimi rozlišit alespoň tyto základní skupiny: stále kroužky, jejichž jediným posláním je předvádět dramata nebo hudební hry; divadelní spolky při velkých závodech; spolky při náboženských nebo společenských organizacích, v nichž divadlo je pouze jedním z oborů činnosti, například církevní spolky, kluby mládeže a ženské organizace; skupiny ochotníků při školách, kolejiích a universitách, kde nyní drama hraje daleko větší roli než kdykoli dříve, a konečně kroužky utvořené k určitému účelu nebo k jisté příležitosti. Úroveň spolků a kroužků je velmi různá: od sdružení, která mají svá divadélka, na nichž předvádějí nejlepší hry světového repertoáru v podání, které si kvalitou nikterak nezádají s dobrým profesionálním standardem, až po skupiny, které „jen tak pro legraci“ předvádějí ve vybraném okruhu přátel a příbuzných poslední slágry.

Jedním z příznačných rysů ochotnického divadla ve Velké Británii je obětavost, s níž členové spolků věnují volný čas studiu a předvádění her, při čemž jsou odkázáni jen na své vlastní prostředky a nedostávají odnikud finanční podporu, takže jejich rozpočet je obvykle minimální. Za takových okolností je často třeba velké vynalézavosti a leckdy i téměř závažných improvisačních schopností, mají-li být překonány všechny obtíže a překlenut nedostatek prostředků i financí.

Důležitá role v ochotnickém divadelním hnutí připadá dramatickým festivalům. Britská dramatická liga i Skotská asociace pořádají celostátní festivaly jednoaktovek. Kromě nich však pořádají místní správní orgány, místní divadelní gildy aj. v různých částech země další festivaly a přehlídky dramatického umění. Na největších festivalech se předvádějí jednoaktové i celovečerní hry za účasti nejlepších souborů z celé země. Soubory, které spolu vzájemně soutěží, jsou hodnoceny zkušenými profesionálními divadelníky, a toto kritické posuzování práce souborů (jež by bylo těžko předpokládat u místních příznivců nebo tisku) se stalo významným činitelem při zvyšování úrovně amatérského divadelnictví i při výchově

publika ke kritickému pohledu na divadelní umění.

Ochotnické divadelní hnutí se stalo, díky svému značnému rozsahu, záležitostí „big businessu“. Nedávno mi připadl úkol sestavit divadelní rukojet. Zjistil jsem, že existuje přes 500 firem, které ochotníkům dodávají nejrůznější potřeby, od paruk až po divadelní hry. Ročně se vydává na 200 her, které jsou výlučně určeny pro potřeby ochotníků. Psát pro ochotníky je nyní stejně výnosné jako psát pro profesionály.

Od konce války bylo v Anglii vystavěno pouze jediné profesionální divadlo „Belgrade“ v Coventry, které bylo otevřeno v březnu roku 1958. Avšak ochotnických scén, z nichž některé jsou umístěny v budovách, které si ochotníci sami pracně vystavěli, jiné v adaptovaných stodolách, skladištích a restauračních místnostech, vznikají celé tucty!

Kletbou ochotnického divadelnictví dříve býval izolacionismus, který se projevoval v tom, že jednotlivé spolky si libovaly „ve hře na vlastním písečku“, prostě všichni proti všem. Nedávno se však začaly v mnoha okresech tvořit federace spolků za účelem spolupráce a spojení prostředků k obecnému užívání. To je velmi nadějně znamení, neboť až již úřední místa poskytnou velkou či menší pomoc a vedení, nakonec vždy budou o svém osudu především rozhodovat spolky samy.

Hlavním problémem jsou stoupající ceny, konkurence televize a nedostatek mladých nadaných adeptů. A léky? Konsolidovat ochotnické hnutí, což znamená méně spolků, ale zato kvalitnějších; najít způsob, jak překlenout mezeru mezi školským divadlem a dospělými herci-ochotníky; více experimentovat, mít více fantazie a nahradit organizovaný chaos, což je dosavadní *modus operandi* mnohých spolků, soustavnou plánovanou činností.

Někteří lidé jsou náchylní odmítat ochotnické divadlo jako platformu exhibicionismu, eskapismu a sebeuplatňování. Je sice pravda, že v ochotnickém divadle se tyto prvky leckdy projevují, ale dobré divadlo může aktivním účastníkům i divákům poskytnout i daleko hlubší uspokojení, neboť je to umění, k němuž je třeba součinnosti mnoha různých oborů.

Ochotnické divadlo urazilo od svých začátků velký kus cesty. Příštích deset let bude pro ně obdobím velké zkoušky, neboť bude-li úpadek profesionálního repertoárového divadla pokračovat, v mnoha částech země úkol udržet při životě tradici britského divadla připadne ochotníkům. Je to odpovědnost, která nám téměř nahání strach, ale doufejme, že vědomí této velké odpovědnosti, nepodváže naše síly, ale že se nám spíše stane vzpruhou!

ROY STANCEY

K O U Z E L N Í C I H U M O R U

Jakpak byste jim jinak mohli říkat! Vždyť jsou to kouzelníci, vyčarují smích na tváři každého diváka jako pohádkové Švandovy dudy. Diváci nejsou unuděné Zuličky; jsou tu dnes většinou ti, kteří jsou jen svátečními diváky. V pracovní dny sami hrají. Herci z Prahy i ze vzdálených oblastních divadel se přišli podívat na italské kolegy.

Čtenáři, vím, že musím splnit povinnost stručné informace: Místo: Státní divadlo, Karlín. Čas: Červnový večer t. r. Kdo: *Piccolo Teatro della Città di Milano*. Co: *Goldoni, Sluha dvou pánů*.

Šat strakatý mi dejte... neboť asi jen v šatě Harlekýna lze na jevišti provádět všechny ty klukoviny, dělat si švandu ze všeho i z pana Goldoniho (snáší to s blahovůlí), vysmívat se, vymýšlet si, hrát si s partnery, se sebou, s diváky, lhát a dokonce i říkat pravdu. Všechno poplést, rozmotat, zamotat, ať se divákovi z toho ze všeho točí hlava a nejvíc ze závratného tempa, jakým se tu brebentí, běhá, skáče, hází mísami, zpívá a tančí. Harlekýn má čertovskou masku a to vnuká člověku pocit, že právě ta maska dává onu magickou moc nad divákem. Herec je krotitelem, který dovede rozpoutat salvy smíchu a zase ztlumit v napjatém očekávání dalšího. A všechno se žene

k vrcholu komiky, u kterého starý divadelní historik vedle mne nábožně vzdychne: „Bože, to je tak hezké, že bych měl jít radši už domů.“ Dvě řady diváků se po něm pohoršeně otočily, ale když viděly jeho labužnické vytržení, pochopily. V nejlepším je nejlépe přestat. Jenže tihle herci dokáží pravé divy. Změní dospělého diváka v dítě, které po prvé vidí Kašpárka na scéně a nemůže se s ním rozloučit. Tohle je Kašpárek dospělých. Na hlavě má špičatý, kdysi bílý plstěný klobouk s ohrnutou krepkou, a bůhví, jak to dělá, ale zdá se, že i ten klobouk má svou mimiku. Poskakuje se svým pánem a pláče, když se na něj Florido posadí, těžce přemýšlí nad hádankou dvou kufrů. — Podívejte se Harlekýnovi na nohy. Capkají, podklesávají, kloužou kupředu, jakoby je někdo zezadu postrkával, nebo se chtivě rozeženou jako pes za uzenkou na provázku. Za ten večer udělají pořádný kus práce jako běžcovy nohy při maratonu. Jenže tyhle běhají radostně, jako kdyby celý den nebo celý měsíc čekaly jen na tu chvíli, kdy jim pán řekne: Teď ukažte, že máte charakter. A namouduši, mají.

Opusťme Harlekýna (s těžkým srdcem) a podívejme se na kupce Pantalona a Doktora. Oba mají černé masky, jak se sluší na postavy *comédie dell'arte*, a právě se

hádaří. Přeběhnou po malém jevišátku jednou napravo, jednou nalevo, brebentí, vyskakují, vynořují se jeden proti druhému jako kluci, houpající se proti sobě na kládách. Jednou je nahoře Pantalono-va čepice a špičatá brada, pak zase doktorský černý širák. Převládá Doktorův bas, kterým bravurně dozpívá árii až „do sklepa“. Chvillemi to vypadá, jako když se dva kohouti klovaří zabáky. — Dva „temperamentní“ milenci, Clarice a Silvio, sténavě si vyznávají lásku. A do toho opět presto, prestissimo nástup Beatrice, parádní „kalhotkové“ role. Lyrický vztah dvou mladých dvojic tu dostává pěknou porci smíchu. Konečně, proč ne, dožene-li je sentiment až k sebevraždě (která se nepovede) a když už stejně víte, že všechno dobře dopadne, smějme se i lásce, neboť má v komedii svou zvláštní tvář. Tak se na vás všechno neodolatelně šklebí, i to italské slunce, i osuntělé sufity, vroubící improvisované jeviště, že byste se smáli i se zánětem okostice a zaníceným kuřím okem.

Bravo, *Piccolo Teatro!* *Piccolo?* Jste velké divadlo. Dovedete rozdávat spousty smíchu a moře radosti. Děkujeme za školu herecké techniky (klobouk dolů!). A díky za to, co nelze napodobit: za herecké komediantství, které je v Itálii domovem po staletí. Neboť už před panem Goldonim tu kočovali komedianti a říkali ve smíchu pravdy o lakomcích, hrubých vojácích, doktorech se zatuchlou učeností, a do středu děje postavili mazaného chlapíka Harlekýna. *Comedia dell'arte* neumřela. Zaplať pámbu.

Slávka Dolanská

Piccolo Teatro hraje Sluhu dvou pánů. Přímé záběry M. Novotného

SÍLA NAŠÍ SKUTEČNOSTI

K zájezdu západoněmeckého souboru ALMRAUSCH Z ESSEN-BORBECKU

Podle žádostí o visa víme, že k nám nepřijedou žádní páni. Horníci, soustružníci, malíři pokojů, korespondentka a cestář, to jsou členové spolku a zástupci jednoho ze západoněmeckých ochotnických svazů, pozvaných naší republikou na národní přehlídku do Svitav.

Naší republikou? To víme my. Oni — členové pokrokového ochotnického svazu, o kterém jsme psali ve 4. čísle Ochotnického divadla — oni však mají mlhavé představy, že budou více méně soukromými hosty nějakého spolku, živořícího za železnou oponou.

Na hranice dojeli pozdě večer, o osm hodin dříve, než bylo domluveno. Proto je nikdo nečeká. Důstojník pohraniční stráže jim vyjednává — nemají ani haléř našich peněz — nocleh.

Po krásné cestě českou krajinou, Plzní, Prahou a Hradcem Králové čeká na hranici svitavského okresu delegace ONV a MNV. Starý sociálnědemokratický odborář, člen představenstva jejich ochotnického svazu, se třikrát ptá, zda to jsou skutečně zástupci „Stadtratu“.

Uvítání ve Svitavách. Transparenty přes ulici (i jeden německý), hudba, pionýři, dárky, květiny, proslovy, pochod městem (Svitavští tak vítají každý soubor). Hosté blednou a rudnou, dívají se, hlas jejich představitelů přeskakuje, když mluví o tom, že chceme společně bojovat za mír, že nám poprvé vytrysknou slzy dojetí... To nečekali ani v nejmělejších snech.

Večer vidí hosté soutěžní představení národní přehlídky — „Aladinovu kouzelnou lampu“. Nejvyspělejší členové německého souboru chápou, že budou mít co dělat, aby čestně obstáli. I my jsme zneklidnění. Přejeme hostům úspěch.

Druhý den jsme po návštěvě Macochy hosty vzorného JZD. Členové delegace jsou rozpačití. Přímou čteš v jejich očích nedůvěru průmyslových děl-

níků k sedlákům. A přece nakonec sami srovnávají dělnickou tvář a prosité způsoby předsedy JZD se statkáři, kteří u nich doma hospodaří na půdě podobné rozlohy.

Na večerním představení ZK Vagonka Tatra Smíchov (hraje se výpravná hra „Není římského lidu“) nedovedou hosté pochopit, že to jsou skutečně ochotníci. Až na večírku s hrajícím souborem uvěří.

V den, kdy vystupují, uvítání na ONV. Opět dárky, květiny a proslovy. Mluvíci hostů formuluje v odpovědích stále určitěji, že jsou odhodláni svého umění používat jako zbraně v boji proti atomové smrti. Mluví o nutnosti vytvořit jednotné Německo. Po uvítání zbývá několik hodin na zkoušku. Jen tři členové jsou s námi na hodnocení včerejšího představení. Ostatní si chtějí odpočinout. Příležitost pro naše „zvědavce“.

Zkouší se stará kriticko-realistická hra „Proud“ od M. Halbeho. Poctivé bojové společenskokritické drama. Úroveň představení bude pod naším průměrem. Hosté hrají sice upřímně a s elánem, je mezi nimi několik výrazných talentů, vcelku je to však staré, prastaré divadlo. Co řekne naše obecnost?

Zahájení před oponou. Na pozdrav člena přípravného výboru odpovídá stavební dělník Bastian: „Děkujeme vám za pozvání. Soubor, který dnes před vámi vystupuje, hraje poprvé v sále, v kterém obecnost nekouří, ani nepije pivo. Jen škoda, že na to, aby hrál v takovémto divadle, musel jet do ciziny.“ — Šum v obecnosti prazrazuje, že naši lidé pochopili.

Úspěch německého souboru se stal věcí cti každého z našich ochotníků v hledišti. Vidí v nich spolubojovníky a uvědomují si, že tito lidé jsou hodni jejich laskavé pomoci. Představení se stává upřímným úspěchem herců i diváků.

Na večírku po představení rozvazují jazyky... Tolik přátelství jsme našli u vás... To jsme nečekali... Z vašich dáreků uděláme putovní výstavu... ať naši lidé poznají pravdu... Na našem ochotnickém sjezdu vystavíme vše, co jsme dostali... Dáme k tomu patřičný komentář... I naši „zvědavci“ to uslyší.

Poslední den ve Svitavách. Dopoledne pohovor s našimi ochotníky. (Ve Svitavách právě probíhá ochotnické školení.) Hosté vypravují o svých pracovních podmínkách. Spolky mají sto až dvě stě členů, kteří tvoří téměř výlučně návštěvníky představení. Aktivně hraje vždy jen patnáct až dvacet lidí. Repertoár však určuje veškeré (i pasivní) členstvo. Reprisování neznají. Nájem sálů, kostýmů a daně jsou nesmírně vysoké. Městská rada jim poskytla k poslednímu sjezdu 50 marek (cca 150 Kčs), na zájezd do ČSR nedostali ani feník. O našich možnostech vypravuje režisér Tatrovky a neopomene podle pravdy podotknout, že podmínky, které má Tatrovka, jsou daleko lepší než podmínky většiny souborů. Pozorujeme, že hosté jsou stále neklidnější. Konečně řeknou, oč jim jde. Chtějí slyšet kritiku svého představení. Dobře cítí vyšší vyspělost našeho ochotnického divadla.

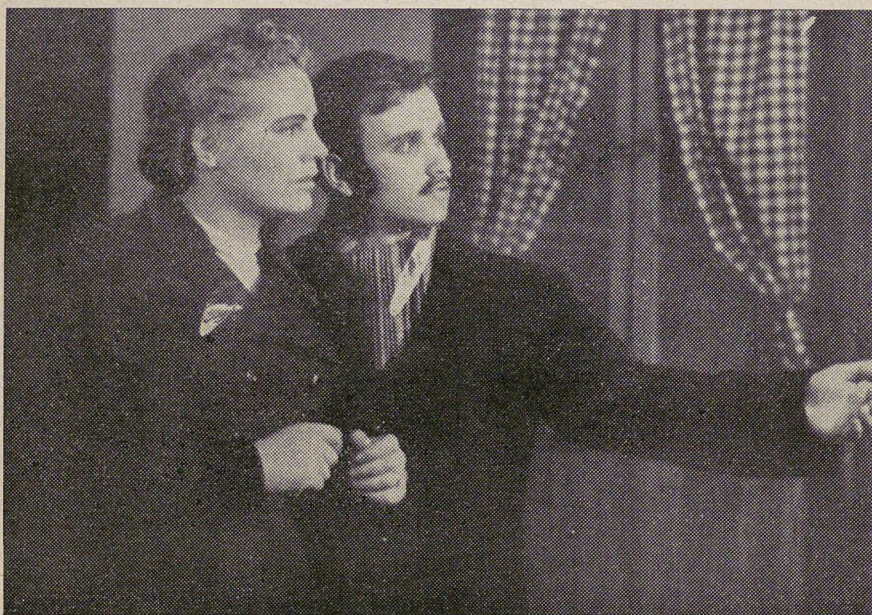
Ke slovu se přihlašuje jako první vesnický ochotník, který se včera zle obul do poroty a do našeho souboru. — „Slyšeli jsme o vašich podmínkách, milí přátelé ze západního Německa, začíná klidně a laskavě, „a mohu říci, že vzhledem k těmto podmínkám jste hráli báječně.“ — Hosté jsou zklamáni; nechťší lichoťky. Naš ochotník se ohlíží v sále jakoby hledal u ostatních sílu a pokračuje: „Jen si myslím, to víte, neumím perfektně německy, ale zdálo se mi, že nemáte příliš dobrou jevištní řeč.“ — Němečtí hosté září. Vidí, že se naši nezastaví u zdvořilostních poznámek.

Ve zbývajících čtyřiceti osmi hodinách působí ještě mnoho na naše hosty. Návštěva v naší textilce, obrazy úderníků v bráně továrny, Praha, krátké zastávky v Mariánských Lázních a v Karlových Varech.

Poznání naší skutečnosti způsobilo, že dva členové souboru přišli za našimi funkcionáři a ptali se na věci, které mohli mít jen od pomlouvačů republiky. Přišli a řekli: „To a to nám našeptali nějakí vaši lidé. Nevěřme jim, ale vám, kteří jste nám ukázali s otevřeným srdcem svou zem a své ochotnické divadlo. Dejte si na ně pozor.“

Zhluboka nabíráme dech. Neobklopili jsme hosty kordonem funkcionářů, protože jsme předem věděli, že pravda, že síla našich nových skutečností musí vždy znovu a znovu zvíťazit.

JAN MARTINEC

Max Halbe: Proud. Z představení západoněmeckého souboru na národní přehlídce ve Svitavách. Snímek K. Minc

PROTI VYŠLAPANÝM CESTIČKÁM

VERONIKA SCHELLINGOVÁ

Na tradiční celoslovenské přehlídce se střetávají každoročně nadšení ochotníci z celého Slovenska, od nejmladší generace až po tu nejstarší. Najdeme tu starého pracovníka hnutí, kterému ochotníci mezi sebou říkají s úctou Štúrovec, poslední Štúrovec; hovoří na celoslovenském aktivu s neutuchajícím romantismem o svých začátcích a poukazuje na velký kus cesty, který se na tomto poli vykonal, na dnešní podstatně lepší pracovní možnosti a podmínky: „Přijmějme a dávejme, a hlavně hodně se učme!“ A tak deset dní, které strávíš na celoslovenské přehlídce, znamená pro tebe plno nových poznatků, střetnutí, zamýšlení se nad otázkami uměleckými, lidskými i společenskými. Jsou to dny plné velkých zážitků.

Letošní divadelní přehlídka měla dvě části. První byla v Levicích. Ještě dnes se tu hodně mluví maďarsky a mnozí z těch, kdož se naučili slovensky, mají cizí přízvuk. To ale není na závadu, aby slova, kterými občané vítali divadelní soubor nebo dávali informace anebo už prokázali jakoukoli službu, nebyla srdečná a upřímná. Přípravný výbor v Levicích, osvětoví pracovníci a především pracovníci národního výboru vytvořili vzorně starostlivý kolektiv, kterému ležel zdárný průběh celoslovenské přehlídky opravdu na srdci. V Martině už cosi chybělo. Snad by to bylo lze kvalifikovat tak, že ovzduší bylo víc pracovní než srdečné, ale i tak chyběla účast pracovníků národního výboru, slavnostní vítání souborů atd., atd. Jednoduše řečeno — Martin nás letos trochu zklamal. Ani méně slavnostní ovzduší nemohlo však zabránit vnitřnímu kvasu a horečné přípravě jednotlivých souborů před jejich představeními. A s jakou láskou si soubory připravují scénu, je nepředstavitelné, ať už je to Trebišov nebo ochotníci topolčanští či myjavští.

Letošní přehlídka ukázala, že slovenští ochotníci značně pokročili v scénické výpravě. Účelnost a jevištní zkratka jsou dominujícími znaky vítězných souborů v krajských soutěžích. Scéna J. Prusenovského, režiséra myjavského souboru, k Deníku Anny Frankové, byla nejen vynalézavá a účelná, ale i dramatická. Pohádkovost i realitu dovedl scénicky vyjádřit režisér divadelního souboru Mier z Topolčan, R. Kučma.

Nejvýraznější byla tři představení, která byla zároveň nositeli typických znaků odlišných pracovních podmínek v současném slovenském ochotnickém divadle, máme-li na mysli kvalifikaci režiséra. Příkladem souboru, v kterém pracuje režisér samostatně a s dobrými výsledky, je myjavský kolektiv s představením Deníku Anny Frankové. Prusenovský se ukázal po mnoha režii v tomto souboru jako režisér tvořivý, který dovede uchopit dramatický nerv představení. Vede

herce logickým hereckým vývojem, v kterém odhaluje psychologii postavy. Dovede rozehrávat scénu vkusně a účelně zdůrazňuje to podstatné. Pracovní výsledky Myjavských jsou nám o to vzácnější, že soubor byl zocelený neúspěchem, který s ním sdílel celý ochotnický divadelní svět. Soubor byl přísně kritizován za nepochopení žánru a ne nejšťastnější dramatizaci Jenesského Tetek-pletok na Jiráskově Hronovu; tón, který porota tenkrát volila, mohl soubor odradit od další práce. My jsme se dožili zcela opačného výsledku. Soubor nepřestal věřit ve své tvořivé síly a věděl, že jak sáhne po správných hrách — musí časem svou snahou, neúnavností a samozřejmě i talentem dosáhnout dobré výsledky. Kolektiv, obohacený o nové herecké síly, se dal na správnou cestu — na cestu tvořivě herecké a režijní práce.

Příkladem oplodňující spolupráce profesionála a ochotníka je soubor ZK Potravinár v Trebišově. Instruktorem souboru je člen košického divadla Joz. Hodorovský. Pod jeho starostlivým vedením nevyrostl sice v trebišovském kolektivu ochotnický režisér významnějšího formátu, ale zato vyrovnaný herecký kolektiv, který má solidní interpretační schopnosti. Tento kultivovaný kolektiv se věnuje i vzácné agitační práci na slovenském východu. Celou svou kulturní činnost dává do služeb socialistické vesnice. Nespočetnými úderkami, divadelními představeními pro dospělé i mládež se stal opravdu „solí země“. Pracovní výsledky jsou krásné doma i v soutěžích. Letos se zúčastnil přehlídky Dohnanského dramatizací Jilemnického Kompasu v nás. Rozhlasová dramatizace zůstala však i po přepracování svou účinností za literární předlohou.

Formy spolupráce ochotníků s profesionály jsou rozličné. Mnohé z nich jsou správné a prospěšné — všechny ne! Většina ochotnických režisérů ráda přijme pomoc profesionálního, zkušeného divadelníka. V mnohých případech se tato spolupráce chápala mylně a profesionální režisér, instruktor souboru, zasahoval podstatně do hry, nejednou měnil celou koncepci, čímž se často představení ublížilo.

Režisérem souboru Osvětové besedy v Bojnících je G. Pastierik. Doménou jeho kolektivu je mládež, jak jsme viděli i v obsazení Dychovičného-Bogoslovského komedie Svatební cesta. Soubor, třebaže pracuje za těžkých podmínek, dovedl si postavit vlastní orchestr. Všechna snaha herců, režie a celého kolektivu spočívala v tom, aby představení dali svěží půvab a zdravý studentský humor. Ještě v Bratislavě při vystoupení na festivalu ruské divadelní hry nás představení nadchlo svou spontánností, milým půvabem a upřímností. Říkali jsme si, že toto představení má všechny znaky dobré ochotnické práce. A co se od té

V. Šoltýsová a J. Kautník v Černyševského *Co si kdo uvaří*. Soubor Čs. rozhlasu z Košic

doby stalo? Zásahem sice dobrého profesionálního režiséra, který byl instruktorem souboru, byly některé scény přepracovány, čímž se však narušil rytmus hry a v představení to místy skřípalo. Zřejmě nebyla volena pro krátkost času správná forma spolupráce profesionálního režiséra a režiséra ochotníka.

Mezi divadelními soubory, které se zúčastnily celoslovenské divadelní přehlídky, byl i velmi talentovaný kolektiv ze Staré Lubovně. Přišel do Martina s Czizmarkovou veselohrou Skrývačka. Hra je umělecky méně náročná a její aktuálnost téměř vyprchala. Protože souboru chybí pevná ruka režiséra, představení ve výsledku málo zdůrazňovalo myšlenku hry, která zanikla pod směšnými situacemi. Nezdůvodněné jednání postav ponechalo představení ráz jednotlivě komponovaných částí. Bez režiséra se herci většinou nedostali k individualisaci svých postav. Zůstali jen na rovině vykresleného zevšeobecněného typu bez hlubší charakteristiky. (A všem nám to bylo zvlášť líto, neboť jsme už před představením se souborem sympatisovali, když jsme se dověděli o heroické soudružce Kubašovské, která přišla do Martina s popáleninami třetího stupně a s čtyřicetistupňovou horečkou. K jejímu výkonu bylo třeba nadlidského vypětí a nesmírné lásky k divadlu a ke kolektivu.)

Porota ocenila jako nejlepší představení Deník Anny Frankové. Druhé místo si zasloužil divadelní soubor ZK Makyta v Púchově s Rachmanovovou hrou Profesor Poležajev. Představení bylo ucelené a proniknuté vroucností a revolučním patosem. Zvlášť byly oceněny výkony O. Zelkové jako profesorovy ženy a V. Hodoně v roli profesora Poležajeva. Nedostatky představení byly ve výrazu a charakteru některých postav. Celkově však představení vystihlo hloubku základní

Představitelé Poležajevových v Rachmanovově hře *Profesor Poležajev* — V. Hodoň a O. Zelková. ZK Makyta Púchov

myšlenky hry — humanistický cíl pokrokové části ruské inteligence v údobí Říjnové revoluce, její postavení a boj. Na třetím místě se umístil divadelní soubor z Trebišova. Ostatní soubory dostaly diplom za účast. Bylo odměněno několik hereckých výkonů a nejlepší ochotničtí režiséři.

Mezi účastníky festivalu byl také kolektiv ZK Čs. rozhlasu v Košicích. Velmi krátká existence souboru, pracujícího pod vedením rozhlasového režiséra Hrušky, nebyla překážkou, aby kolektiv nepřipravil dobré představení

náročně Černyševského hry Co si kdo uvaří. Ani při veškeré dramaturgické objevnosti nemůže se však hra ve svém divadelním účinku měřit s Deníkem Anny Frankové nebo s Profesorem Poležajevem. Hra je náročná i tím, že nekreslí takové lidi, jací jsou, ale jakými by měli podle autora být. Vyrovnané herecké výkony — Klementjev, připomínající Rachmetova z románu Co dělat, v podání O. Medvece, Naděžda Vsevolodna M. Gallové, rozmarná Angesa Rastislavovna V. Soltýsová a dalších jsou zárukou vzestupného vývoje tohoto souboru.

Současnou sovětskou hru reprezentoval C. Solodara Šeříkovy sad. Přijel s ním divadelní soubor ODO z Piešťan. V jeho představení bylo sice hodně elánu, ale zároveň bylo setřeno ne jedno satirické ostří autorovy myšlenky; proto nás výsledek celkově nemohl uspokojit. Piešťanští uvedením několika operet v nedávné minulosti ztratili pochopení pro společenský obsah hry v plném slova smyslu. Ústupky obecnstvu před autorovou kritikou a satirickým šlehem do stinných stránek našeho života byly víc než zjevné.

Simonovovu hru Příběh jedné lásky uvedl divadelní soubor Timrava ZK Slovenských bazaltových kamenolomů v Lučenci. Soubor je nadaný a chápe svou práci odpovědně, svědomitě a poctivě. Jeho umělecký růst zatím nepřevýšil slavnou inscenaci Mňachačkových Mostů na východ.

Mladý soubor RK ROH Tesla z Liptovského Hrádku se utvořil asi před rokem po příchodu mikulášského ochotníka dr. I. Šeňšela. Po úvodní estrádě ke žňové sezóně se soubor představil už začátkem června Stodolovou satirkou Jožko Púčík a jeho ka-

riéra. Soubor je tedy na začátku cesty. Inscenace Dobričaninova Společného bytu, s kterou se zúčastnil martinšské přehlídky, ukázala některé výstižné kresby charakterů, talentovanost režiséra a vyrovnaný, inteligentní herecký kolektiv. Nedotaženost představení vyplývala ze slabší textové předlohy a z nelogického závěru, desorientujícího diváka.

Celkové resumé z letošní celoslovenské divadelní přehlídky nám dovolí konstatovat, že jádro nejlepších ochotnických souborů na Slovensku nekráčí vyšlapanou cestou, ať už v dramaturgii nebo jednotlivých tvůrčích výrazových prostředcích. Soustavné školení pomalu přináší své plody. Zatím zůstává pravidlem, že v lepších pracovních podmínkách se dosahují i lepší pracovní výsledky. Soubory závodních klubů, tedy v průmyslových místech, mají lepší pracovní podmínky, jsou lépe technicky i personálně vybavené a proto mají i lepší výsledky.

K celoslovenským přehlídkám téměř nerozlučně patří aktiv divadelních pracovníků, na němž se diskutuje o problémech ideově uměleckého charakteru, otázkách repertoáru, dramaturgie a problémech inscenačních. Hodnotí se vykonaná práce a vytýčují se nová předsevzetí, další cíle, k nimž se musí slovenské ochotnictvo dostat plánovitě, nerozlučně s rozvojem socialistické kultury a jejími úkoly. K tomu, aby slovenské ochotnictvo bylo i nadále mocnou zbraní v rozvíjení tvůrčích schopností našeho lidu, je nyní zvláště třeba zlepšit metodickou a organizační práci. K těmto problémům se ruku v ruce přidružuje otázka dalšího způsobu soutěžení.

Překlad D. S.

POZNEJME SE HLOUBĚJI NAVZÁJEM

TIBOR KRUŽLÍK

Nemáme vůbec v úmyslu rozebírat statisticky nebo historicky vzájemné vztahy mezi českým a slovenským ochotnictvem. Přejeme si však hlubší vzájemné poznání a proto představujeme českým ochotníkům jeden z předních slovenských souborů — di-

vadelní soubor ZK Baník Handlová a jeho činnost za posledních deset let. Přáli bychom si, aby podobně slovenský měsíčník Ludová tvorivost psal o souborech českých. Vždyť my tak málo o sobě navzájem víme! Jsme přesvědčeni, že touto formou přispějeme k intenzivnějšímu bratrskému divadelnímu spoluzítí, k rozšíření nezištné pomoci na základě výměny zkušeností, výměny zájezdů, festivalů apod.

Není nám zde možno ani v kostce rozebírat dosavadní vztahy (jistě by stály za podrobnější studii, jež by zpracovala vliv českého osvětského ochotnictva na rozvoj i repertoár slovenských souborů a sledovala tuto linii dále až do let obrozených Jiráskových Hronovů], ale konstatujeme, že dosavadní styky nejsou dostatečné. Organizují se sice rozličné festivaly, přehlídky a výměnné zájezdy, ale jen v malé míře. Alespoň se nám tak

zdá... Máme ještě v dobré paměti výměnné zájezdy Zbyšova a Handlové v roce 1952. Naši na to ještě dodnes vzpomínají: „To bol zájazd! Také pohostinstvo, bratku! A ako výborne sa nám tam hralo!“ — Nuže, mohli bychom lakonicky konstatovat, že co bylo, už dnes není, jsme však přesvědčeni, že takové stanovisko by věci neprospělo. Je třeba, abychom v tomto směru učinili mnohem více než doposud. Vždyť je nesporné, že v našem zřízení se pro ochotnictvo naskýtají nevidané možnosti, kterých je třeba lépe politicky využívat. Máme zato, že i naše odborné měsíčníky Ochotnické divadlo a Ludová tvorivost by měly k těmto návrhům říci své slovo. Vzpomínáme si, jak před několika týdny dojemně zapůsobila družba okresů Hodonín a Prievidza, v jejímž rámci vystoupil v Hodoníně soubor OB Bojnice a v Handlové ZK Nafta Hodonín. To však je jen kapka do ochotnického moře vzájemnosti...

V dalších řádcích se budeme snažit představit vám náš hornický ochotnický soubor z Handlové. Nevíme, kam až sahá tradice ochotníků u nás. V tomto ohledu je obecní kronika velmi skou-

Soubor Baník z Handlové hrál Záborského hru *Majduch*

pá. Víme sice, že zde existovaly dva soubory, dělnický a německý, zachovalo se i několik dat, ale to nám nic neříká ani o kvalitě, ani o kvantitě ochotnického divadla v minulosti. Až od roku 1948 máme přesný přehled. Pro zajímavost ho uvádíme:

rok	počet představení	počet premiér
1948	6	1
1949	10	3
1950	34	7
1951	40	7
1952	32	5
1953	38	7
1954	49	6
1955	56	6
1956	38	5
1957	22	3
1958	13	2

Už z přehledu je vidět horlivá činnost, která se nevybíjí v počtu představení, nýbrž v jejich kvalitě. O té svědčí i účast souboru na celoslovenské ochotnické přehlídce v Mikuláši roku 1956 a v Martině roku 1957

Z Schillerovy hry *Úklady a láska*

s hrami *Úklady a láska* F. Schillera a *Marína Havranová I. Stodoly*. Na základě těchto významných inscenací byli Handlovští roku 1957 zařazeni do kategorie „C“.

V soutěžním období od ledna 1956 do června 1957 se soubor představil svému hornickému obecnstvu a velkému počtu obyvatel měst a vesnic Nitrianského kraje sedmi premiérami. Uskutečnil za toto období celkem 53 představení, která zhlédlo 13 033 diváků.

Soubor má aktivní kroužek uměleckého přednesu, který už druhým rokem dosahuje slibné výsledky. Jeho členka Erika Staňáková se jako vítězka kraje už v roce 1956 zúčastnila Hviezdoslavova Kubína. Jako vítězka všeodborové soutěže LUT v roce 1957 se zúčastnila Jiráskova Hronova.

Ostrovského Pozdní láska

Kromě ní se v tomto roce zúčastnili Hviezdoslavova Kubína další dva členové souboru.

Rok 1957 se stal pro soubor zvláště vzácným, protože oslavil svoji padesátou premiéru. Byla jí Tylova hra *Kutnohorští havíři („Krvavý soud“)*. Tímto výběrem handlovští ochotníci oslavili slavné výročí tohoto významného dramatika, národního buditele a zakladatele českého divadla. Tato hra s hornickou tematikou měla pro nás tím větší důležitost, že zahajovala první ročník tzv. „Banické noci na Bojniskom zámku“, jinak řečeno *Karlštejna v malém*. Proto soubor věnoval této inscenaci mimořádnou pozornost. Vždyť hrát na nádvoří zámku, využívat bran, oken, klenby, terasy — to není pro ochotníky obvyklé prostředí. Velmi litujeme, že tato iniciativa ne našla pochopení. Zdá se nám, že to byl nejen první, ale i poslední ročník této akce.

Soubor půjčuje ze své bohaté divadelní knihovny hry vesnickým souborům, radí jim při výběru repertoáru. Podobně půjčuje své vlastní kostýmy,

rekvisity i kulisy jednak vesnickým, jednak školským souborům. Výměnné zájezdy se v kraji organizují každoročně. Příkladáme jim velký význam, protože jsme si vědomi důležitosti stabilizace hornických kádrů a popularizace dobrého jména Handlové — největšího slovenského hornického střediska.

Z významnějších inscenací souboru vzpomínáme na *Cachův Duchcovský viadukt*, *Karvašovu hru Lidé z naší ulice*, *Jiráskovu Lucernu („Lampáš“)*, *Gorkého Matku*, *Ostrovského Pozdní láska*, *Schillerovy Úklady a láska* a *Čapkovu Bílou nemoc*.

Práce handlovských ochotníků si zasluhuje uznání i proto, že jsou to převážně horníci a pracující na různých doplňkových nebo pomocných úsecích dolů. Ani trojměnový provoz není na překážku. I když se jednotlivci mohou zúčastňovat zkoušek pravidelně jen každý třetí týden a v druhém týdnu mohou být na zkoušce jen chvíli, je úroveň inscenovaných her soustavně na slušném uměleckém stupni.

(Ze slovenštiny přeložil rk)

DVĚ KNIHY Z HISTORIE NAŠEHO DIVADLA

Josef Knap: Zöllnerové. Na základě přesného a ověřeného dokumentárního materiálu autor vylíčil osudy a činnost rodu Zöllnerů, jenž po tři generace hrál významnou a zajímavou roli v našem divadelnictví. Vzniklo tak dílo, které upoutá odborníka i nejširší vrstvy čtenářů. Seznamuje nejen s novými skutečnostmi o rodině Zöllnerů, ale i s dobou a společenskými podmínkami, v nichž se hrálo divadlo u nás i na celém bývalém území Rakousko-uherského mocnářství. Úvod napsal laureát státní ceny Adolf Branař. Vydal Orbis, Knihovna divadelní tvorby, 252 stran, 32 stran obrazových příloh, váz. Kčs 26,—.

Alfred Javorin: Pražské arény. Pražská arénní divadla tvořila podstatnou a ne nevýznamnou součást českého divadelnictví. Historie těchto arén stala se předmětem zkoumání Alfreda Javorina v jeho nové knize *Pražské arény* (Lidová divadla pražská v minulém století). S beletristickou lehkostí v ní autor shrnuje bohatý faktografický materiál a líčí společenské prostředí doby jejich vzniku a jejich trvání. Zaujme jistě nejen divadelníky, ale i širokou čtenářskou veřejnost a obohatí naši literaturu o dějinách Prahy. Vydal Orbis, Pragensia, 348 stran, z toho 48 stran obr. příloh, 2 skládané přílohy, váz. Kčs 42,50.

ÚSPĚCHY A PROBLÉMY SOUBORŮ IV. NÁRODNÍ PŘEHLÍDKY

Po dobu takřka dvou měsíců měli jsme možnost sledovat nejlepší ochotnické soubory, které se v roce 1958 v rámci celostátní soutěže probíjaly do IV. národní přehlídky. Jako členové ústřední poroty jsme zhlédli a rozebírali celkem 22 představení lidových divadelníků z Čech průřez lepší půli ochotnické činnosti v poslední sezóně. Působí nám radost, že na závěr své práce můžeme s uspokojením a odpovědně prohlásit, že výsledky svědčí o vysokém standardu a o cílevědomosti ochotnické práce v naší zemi. Průměrná úroveň byla velmi dobrá a důstojná tradice, které ochotnické hnutí v kulturní historii českého národa má.

HODNOTÍCÍ MĚŘÍTKO

Bylo štěstím, že hned v první části přehlídky, v Krnově, byly předvedeny 4 znamenité inscenace, které si vynutily a nám dovolily položit v hodnocení vysoké nároky na jednotlivé složky divadelní práce. Domníváme se snad oprávněně, že tato vysoká náročnost je cíl pro naše ochotnictvo a důsledkem několikaleté odpovědné a cílevědomé činnosti všech ústředních, krajských a okresních orgánů a funkcionářů, kteří s tak příkladnou snahou pečují o rozvoj ochotnického hnutí, jakož i zásluhou dosavadních soutěží, které se staly nejnázornější školou rozvoje a nutí lidové divadelníky stále odpovědněji a kvalitněji připravovat svoje inscenace. V diskusích o jednotlivých inscenacích se málo promíjí a hodně požaduje, což se již stalo dobrým zvykem Hronova i národních přehlídek a kladný vliv je dnes již zřejmý. Z jeviště zmizely ony vždy tak časté a příznačné povrchní šarže a vůbec starý vnější způsob hraní divadla. Objevuje se stále více pevně režijně komponovaných představení, které využívají všech prostředků současného

JAROSLAV NEZVAL,
Člen poroty pro celovečerní představení

moderního divadelnictví, rostou herci — tvůrci, kteří se s poctivým úsilím snaží postihnout co nejširší zázemí své role. Zmizely dekorace mácovsko-fertovské obecnosti a každý soubor dnes i z chudých prostředků připravuje konkrétní scénu. Prostě v lidech je stále více zdravé umělecké i lidské ctižádosti, která pro budoucnost je zárukou dalšího uspokojivého rozvoje.

DRAMATURGIE

Přistoupíme-li ke kritickému pohledu na jednotlivé složky divadelní práce, začneme pochopitelně dramaturgií.

V letošní IV. národní přehlídce byla dramaturgická vynalézavost minimální. Soutěžící většinou uvádějí vděčné hry běžného repertoáru, takže vcelku lze konstatovat, že repertoár IV. národní přehlídky byl odrazem současného repertoáru profesionálních divadel. O tomto repertoáru je známo, že svým charakterem je to repertoár demokratický. To znamená, že zaostává za skutečností, kterou u nás v Československu žijeme. XI. sjezd Komunistické strany Československa mohl konstatovat, že byly položeny základy k vybudování socialismu a určil program pro dobudování socialismu v naší zemi v nejbližších letech. Chce-li divadlo zůstat věrno tylovské myšlence, k níž se vnějším způsobem tak často hlásí, že „divadlo je život a jde zase do života“, pak se naši divadelníci, především dramaturgové, musí hluboce zamyslet nad otázkou, jak rychle proměnit repertoár demokratický v repertoár socialistického typu. Zatím se o potřebě socialistického repertoáru více mluví než aby se pro něj více konkrétního dělalo. Je už dnes málo lidových divadelníků,

kteří by nechtěli hrát hry s myšlenkami, které slouží a napomáhají našemu úsilí o dobudování socialismu. Ale je hodně těch, kteří namáhavou cestu hledání rádi a pohodlně přenechávají profesionálním divadelníkům, domnívajíce se, že dramaturgická objevnost, ať už ve výkladu starých textů či v tvorbě nových, patří do pracovních úkolů profesionální dramaturgie a ne dramaturgie ochotnické.

Dokladem správných snah ochotnické dramaturgie je příklad divadelního odboru ZK Vagonky Tatra-Smíchov, kde nejen že si objevili novou původní českou hru (to nakonec udělali i soudruzi z Dubí u Kladna, ale pokusili se v ideově sporné, již za protektorátu vzniklé hře Jarmily Loukotkové „Není římského lidu“, hledat naši dobu, hledat naše myšlenky. Nespokojili se pouze tím, že by v režijní koncepci zdůrazňovali tyto myšlenky. Pokusili se ideově posílit samotný příběh hry, jeho dramatickou stavbu, i proměnit a prohloubit a tak upřesnit vztahy a tím charaktery postav. Vzali na sebe těžký úkol. Tím, že se jim nepodařilo zainteresovat na svém záměru samotnou autorku, přirozeně nedosáhli plného úspěchu. Nicméně přesto dokázali přinést tvořivý přínos, jak pomáhat ideově sporným textům z hlediska principu divadla socialistického typu. Přes určité zjednodušení zásluhou dramaturgie interpretovali text pro současnou společnost mnohem závažněji než divadelníci ZK dolu Zápotočský z Kladna-Dubí, kteří hru uvedli v autorské podobě se všemi ideovými problémy a nedostatky.

Druhým kladným dramaturgickým přínosem je tvořivý zásah divadelníků Učitelského domu z Brna, kteří velmi čestným způsobem se vyrovnali s problematikou náročné hry bratří Čapků „Ze života hmyzu“. Zatím co soubor Vagonky Tatra-Smíchov se snažil vnést do hry některé myšlenky naší společnosti, aniž by byly někdy alespoň potencionálně v autorčině předloze obsaženy, brněnský soubor se nesnažil vkládat do díla autorů nové myšlenky. Chápe text jako autorské schema, které dovoluje jednotlivým inscenátorům různý konkrétní výklad. Sami pak se pokusili o onen režijní a dramaturgický výklad, který odpovídá současné mezinárodní situaci i současným snahám našeho lidu. Dosahují toho ne připsáváním nových myšlenek či dramatických scén — jako tomu bylo v případě prvním — ale právě naopak škrtly a režijním potlačením oněch míst, která znečišťují a znevažují myšlenky, jež nás provázejí naším dnem.

Nezdařeným pokusem ochotnické dramaturgie o úpravu textu je snaha souboru ZK Slezan z Frýdku-Místku, kde se zcela nepochopitelně pustili do opravování v letošní sezóně tak módního textu, jakým je Kohoutova „Taková láska“. Proti vůli a záměru autora, který chce individuální příběh sepnout se životem celé společnosti a řešit jej z hlediska

Bratří Čapkové: Ze života hmyzu. Dům učitelů Brno. Snímky K. Minc

kolektivního vztahu celé společnosti k jedinci, soudruzi ze Slezanu odstraňují z textu onuně autorem pracně dodávaný současný rys nejvyšší společenské závažnosti. Odhalují tak čertovo kopytko předlohy. Jejich úprava dává vyniknout individualistickému subjektivnímu právu jedince, který může vše, když si to dovede zdůvodnit. Takové stanovisko nejen že autor neměl na mysli, ale ono je dokonce v rozporu s ethosem naší socialistické doby. Nemůžeme je proto z jeviště propagovat, nýbrž právě naopak: bojovat proti němu. Proti imperialistické filosofii individualismu vždy a za všech okolností stavět filosofii kolektivní odpovědnosti. To je náš úkol i naše povinnost.

Avantgardnost současného divadla není jistě v samoúčelném hledání divadelní formy ani v relativně pokrokových myšlenkách západních dramatiků. Ať již jde o italské neorealisty či demokratické humanisty Ameriky. A přece dramaturgie IV. národní přehlídky dává přednost těmto autorům před jedinou pravou divadelní avantgardou současných let, před hrou sovětskou a naší. Je třeba si důrazně připomenout, že myšlenky jak sovětské, tak i naší společnosti, opřené o hospodářskou základnu socialistického společenského zřízení, jsou daleko pokrokovější a progresivnější než sebenovější myšlenky, vzniklé jako nadstavba kapitalistického výrobního základu. Není dobré, když musíme konstatovat, že proti jedné sovětské hře (Afinogenov: Mášenka), navíc ještě v nedobrém, primitivním provedení, byly jako „nóvum“ uvedeny čtyři inscenace pokrokových západních autorů. Podle tohoto klíče by naše divadlo teprve bojovalo o osvobození z kapitalistického jha a nemusilo podporovat kontrétní socialisticko-budovatelský program, který před nás postavil XI. sjezd KSČ. To je zřejmé zaostávání umění za hospodářskou skutečností. Přitom si možná málokterý ochotnický soubor uvědomuje, že tyto západní hry, myšlenkově neobohacující vědomí našeho člověka, jsou hry devizové. Jejich někdy i špatným provedením ochuzujeme sami sebe o jiné, lepší hodnoty, které bychom za tvrdou valutu mohli k nám dovézt. Konkrétně v italském případě, ať již jde o Filippovu hru „Neapol, město milionů“, či Benedettiho „Dobrou noc, Patricie“, každým nevýrazným provedením ochuzujeme naše děti o pomeřanec, který jsme místo vydání za autorské tantiemy mohli importovat.

Česká a slovenská současná hra, která zaplnila šest večerů, bohužel však jen ve třech titulech, nejen že v předvedeném výběru nepomáhá k většímu sepětí jeviště se životem, ale není také odrazem skutečného stavu v naší dramatické literatuře. Mnozí ochotníci pracovníci se domnívají, že současnou hrou jsou pouze novinky českých a slovenských autorů poslední sezóny. Zapomínají se vracet k hodnotám, které socialistická dramatika u nás již vytvořila dříve. Je jistě lépe oživovat a znovu opakovat progresivní myšlenky našeho soudobého socialistického dramatu, než přesycovat našeho diváka humanistickými myšlenkami západních pokrokových autorů, oděných do efektního roucha. Totéž do písmene platí také o dra-

maturgických hodnotách celé řady sovětských her, vzniklých ve čtyřicetileté epoše budování socialismu. Potěšitelné je, že na národní přehlídce prokázala ochotnická dramaturgie znalost klasického dramatického repertoáru, především dramatiky ruské, kterou většinou s úspěchem také dovedli režiséři nastudovat. Zvláště dobře byl předváděn dnes nejpůvodnější světový dramatik A. P. Čechov, jehož mimořádně obtížnou hru „Racek“ osobitě nastudoval divadelní soubor Severomoravských mlýnů z Kojetína, velmi oblíbeného „Strýčka Vaňu“ pak „Divadlo lidové tvorby“ z Mariánských Lázní. Jeden z nejvyspělejších ochotnických celků, soubor ÚP závodů z Třebíče, předvedl letos dokonce i Shakespeara. A to jednu z jeho nejtěžších komedií „Zkrocení zlé ženy“. Třebíčtí mají jistě mnoho předpokladů ve svém dosavadním vývoji i ve svých členech k tomu, aby tak náročný úkol v ochotnických podmínkách zvládli. Také odvedli velmi poučné představení. Ale...! — Další nesouvisí již s dramaturgií a proto si o tom povíme až na patřičném místě.

Mnohem horší je situace v oblasti české klasické hry. Dvakrát Tyl a jednou Stroupežnický, to je jedna ze smutných stránek bilance IV. národní přehlídky. Chybí Jirásek, Klicpera a řada dalších autorů, kteří tak jako po léta i dnes mají tvořit kmenový repertoár

Deník Anny Frankové v provedení ZK Vigona Svitavy

ochotnického divadla. Snad bylo popsáno příliš mnoho papíru o tom, jak hrát naši národní klasiku. Bylo toho tolik řečeno, že soubory se bojí prostě a upřímně tyto hry hrát, aby uspěly v soutěži. Ale bez tradice nevznikne současné velké drama, bez inscenací Jirásky, Tyla a Klicpery nevytvoří nikdy české ochotnictvo socialistickou tvář své práce. Je načase odhodit všechny ty často protichůdné názory a výklady, jak hrát českou klasiku, a začít ji prostě zase hrát. I za cenu neúspěchu. Neboť i v této oblasti repertoárové je uložena síla, která pomůže našim lidovým divadelníkům, aby méně psali na transparenty tylovské heslo „Divadlo je život a jde zase do života“ a více tuto tylovskou pravdu na svých jevištích hledali.

A. P. Čechov: Racek. Soubor Severomoravských mlýnů z Kojetína

UMĚNÍ ČI DILETANTISMUS?

Pokud jde o způsob inscenačního projevu, dá se v podstatě rozlišit dvojí podoba. Většina souborů zůstává věrna projevu, který přihlíží k podmínkám ochotnické práce a usilují o divadlo, jak si vždycky přál zemědělský František Kubr. Jednotliví představitelé opírají se o vlastní city a se zanícením slouží myšlenkám hry i společnosti. Tato skupina souborů se také učí na práci oblastních a vůbec profesionálních divadel, ale nesaží se je kopírovat, ba ani si neklade maximalistické úkoly, které splnit může jen divadlo profesionální ve svých kádrových, materiálních a časových podmínkách.

Naproti tomu zásluhou metodického vedení našich lidových divadelníků vytváří se jistá elita ochotníků, kterou tvoří fundované celky, opírající se o vyspělou režisérskou osobnost. Využívajíce těchto předností jdou takové celky za napodobením práce profesionálního divadla, při čemž zapomínají na determinaci ochotnické činnosti, na vlastní sílu a možnosti.

Na základě tohoto zjištění dal by se za letošních představení IV. národní přehlídky velmi dobře a odpovědně sestavit dvojí program pro letošní Hronov. První by mohl být z náročné činnosti vyspělých souborů a svou úroveň by jistě zapadal mezi průměrnou práci profesionálních oblastních divadel. Byl by však méně ideovější, vnitřně méně upřímnější a divadelně méně spontánnější než druhý program, tvořený prací ochotnických souborů v pravém slova smyslu. Druhý by měl zcela jistě více technických nedostatků, ale svou živelní spontánností a větším sepětím s myšlenkami naší doby by možná lépe ukázal pravé a vlastní poslání ochotnického divadla v současné chvíli než první.

Ukazuje se, že dosavadní systém výchovy československých ochotníků klade sice na pracovníky lidového divadla maximální požadavky, což je jistě správné,

ale vede pouze k vnějšímu napodobování práce profesionálního divadla, zapomínaje, že podmínky k činnosti ochotnického divadla jsou přece jen jiné. Je méně času na přípravu, je méně hereckých a režisérských talentů, je méně poučenosti a odbornosti v řadách lidových divadelníků atd. Na druhé straně má však ochotnické divadlo řadu předností, na které se nemá zapomínat. Je to především vroucí citovost, která vede k bohatému citovému obsahu postav i představení, je to bohatá a rázovitá typovost, která umožňuje výrazné a vděčné obsazení, čímž je zaručen předem poloviční úspěch.

Soubory, které si zvykají pracovat po způsobu oblastních divadel a stávají se tak zvolna poloprofesionálními, zbavují se těchto předností. Nemajíce shodné podmínky jako jejich vzor, napodobávají pouze vnějších hotových znaků profesionálního divadla dostávají se buď přímo ke kopii (jak tomu bylo v případě mělnických ochotníků, kteří za spolupříspění instruktora z Realistického divadla mají ve své „Takové lásce“ nejen shodný režijní princip inscenace, ale dokonce v těchto místech jako v Realistickém divadle užívají těchto jedinečných sdělovacích prostředků, jak si je tvořivou cestou určili profesionální herci Taub, Dítětová, Vinklář. Diskusní obrana, že soudruh Vaněk má tatáž gesta a tutéž intonaci jako soudruh Taub, by mohla platit jen v tom případě, kdyby neužíval taubovských prostředků tolikrát shodně právě na oněch místech, kde je s určitým záměrem Taub po prvé fiksoval), nebo k přebírání vnějších hotových znaků, které samy o sobě jsou pouze divadelní konvencí a ne uměleckou tvorbou. Důsledkem takové snahy je pak jen studené, vnějškově komediální představení, přes jakékoliv složitě bohaté divadelníčení.

Výsledek, kam dospěl třebíčský soubor se svou inscenací Shakespearova „Zkrocení zlé ženy“, je v tomto směru velmi poučný. Soubor, který si říká „Studio“ a patří mezi nejvyspělejší v našem ochotnictví, je po léta veden výraznou režisérskou osobností, soudruhem Geržou. Má ve svých řadách několik schopných herců a vychovával ještě víc talentů, kteří po řádné přípravě na uměleckých školách jsou dnes platnými silami mnoha našich divadel. Síly, které

Petr Karvaš: Pacient 113. ZK Družba Slavičín

v souboru zůstaly, ať již pouze s talentem či s nedokončenou přípravou pro profesionální činnost, nemohou se jen tak beze zbytku pustit do způsobu práce, který pro plný ozvuk potřebuje profesionální základnu. Jejich Shakespear, předvedený na letošní národní přehlídce, je poučným předobrazem toho, kam dospějí všechny tak zvané „fundované“ soubory, povedeme-li je cestou, po které jsou zatím metodicky vedeni. Představení Třebíčských se nedá upřít určitá technická brilantnost. Režie má řadu nápaditých úmyslů a záměrů. Hraje se v shakespearovsky vtipné a lehké scéně Luboše Vidláka. Pět hlavních herců má vysokou technickou průpravu po zvládnutí náročných shakespeareovských postav. — A přece představení chybí to hlavní, co dělá divadlo divadlem. Spontánní citovost, která zapaluje hlediště. Třebíčtí totiž ve své ušlechtilé snaze zůstali stát na poloviční cestě, protože neměli a nemohli mít dostatek sil dohmátnout na vrcholek. Tím nedosáhli končin pravého umění, ale naopak zvýraznili svoje nedostatky a pozorovateli zbývá k rozluštění otázka, k čemu byli blíž: zda k umění či k diletantismu?

Diletantismus nemůže být smyslem ochotnické práce. Je jistě lepší položit si menší cíle, ale dosáhnout jich, než směšně zůstat viset mezi patou a špicí vrcholu. Ochotnické divadlo má sice mnoho společného se svým sesterským divadlem profesionálním, ale vzniká v jiných podmínkách. Je třeba rozvíjet klady a nešilhát po metách, které jsou mimo dosah našich sil. Je nutné být a zůstat svým. Hledat svou vlastní tvář. Vlastní tvář totiž je větší hodnota než maska sebelépe provedená.

VÝSLEDKY

Této zásady si jistě byli vědomi členové divadelního odboru Josefa Skřivána při Učitelském domě v Brně, kteří v podstatě mají shodné podmínky pro práci jako Třebíčtí. Vedení zkušeným a citlivým režisérem Františkem Palčíkem si především velmi odvázně, ale šťastně upravili čapkovskou předlohu. Při obsazení nejen že přihlíželi k vhodné typovosti, ale počítali také s kvalitou tří mimořádně fundovaných herců a obsadili je do klíčových pozic. S jejich výkonem pak sepnuli ostatní představitelé, tvořící pětštinou ze platformy spontánního „dychtivého“ herectví. Využívaje příznačných kladů ochotnické práce, vyladil pak režisér všechny složky do vyrovnané polohy, kterou živelně slouží myšlenkám, jež naše doba hledá ve hře bratří Čapků „Ze života hmyzu“. Přitom je zcela jasné, že soubor také vidí svoje vzory v činnosti profesionálních divadel, ale nenapodobí je, nepřebírá hotové a konečné vnější znaky, nýbrž tvoří ze sebe a pro sebe. To je jediné správné řešení, která také Brněnské přivedla k zaslouženému úspěchu.

Mezi ty, kteří by s úspěchem mohli suplovat činnost oblastního divadla ve svém kraji, patří také soubor železničářů z Tábora, který na národní přehlídce předvedl ve skvělé konverzační interpretaci Benedettiho hru „Dobrou noc, Patricie“. Táborští po několika letech hráli pod hlavičkou Intimního divadla.

Z jejich Patricie je zřejmé, že nešlo jen o mechanický název, nýbrž že po léta usilovali o vyhraněný styl své práce, který si dosud uchovávali. Jejich inscenace, opírající se o zkušené herce, je opravdu jemná, bohatá na postižení vztahů mezi jednotlivými postavami, akcentuje správně hlavní kladné myšlenky a ve vzácné vyrovnanosti usiluje o konverzační švih mluvy. Nad představením Tábořských se nabízí otázka: zda je nutné a žádoucí usilovat u všech souborů o universalnost dramaturgickou a tím i o rozmanitost stylův interpretaci, či zda by se alespoň některé vyspělé soubory neměly specializovat podle svého ústrojenství na určitý typ divadla. Táborští by jistě byli i nadále výborným Intimním divadlem, jiní by zdařile dělali poetické inscenace a třetí zase realistické hry, buď monumentálního nebo komorního charakteru. Samozřejmě, že specialisace by se nemohla stát mechanickou šablonou, dle které by se rázem rozdiferencovala všechna ochotnická divadla v republice.

Lidoví divadelníci ZK ROH Vagonky Tatra Smíchov jako jeden z mála pražských ochotnických divadel těží z bohatství pražské divadelní kultury. V inscenaci hry Jarmily Loukotkové „Není římského lidu“ předvedli bohatý rejstřík náročné ochotnické práce. Totéž lze říci o Divadle lidové tvorby z Mariánských Lázní, které svým „Strýčkem Váňou“ dokázalo, že s úspěchem doplňuje oblastní divadlo, jež do jejich města málo jezdí. Zatím co však Smíchovští se snaží o plnou divadelnost, postiženou především v bohatých charakterech postav, v kvalitě rozdílně tlumočených podle schopností jednotlivých představitelů, Mariánskolázeňští dosahují úspěchu vzácnou vyrovnaností svého představení, režijním podtržením příběhu i na úkor hereckého zjednodušení složitých čechovských charakterů.

Představení, které je spojícím článkem mezi výrazem první a druhé kategorie, je inscenace Lidového divadla ZK ROH Vigona ze Svitav „Deník Anny Frankové“. Svitavští usilují ve spolupráci s brněnskými profesionály, aby si osvojili všechny prostředky moderního divadelního výrazu. Přitom však pevně kotví na základně ochotnického divadla, nezřekají se ani jednoho z příznačných kladů ochotnické práce, ba právě naopak tyto klady rozvíjejí v zásadách současného divadelního výrazu. Zasluhu na tom má jistě především režisér Jiří Kařeš, který ve spolupráci s profesionálním poradcem nepřebírá z profesionálního divadla jeho znaky, nýbrž rozvíjí směrem k vnitřní kresbě charakteru schopnosti svých ochotnických interpretů. V tomto úsilí jim výtečně pomáhá mimořádný herecký talent mladé představitelky Anny Frankové Nadi Truhlíčkové, která ve svém mládí tak vhodném pro věk Anny, má v sobě natolik spontánní a přirozenou hereckou techniku, že suverénním způsobem může divákovi sdělit každé sebeniternější hnutí v postavě i každý sebenáročnější úkol z intence režie. Výkon Nadi Truhlíčkové byl nejradoštějším překvapením IV. národní přehlídky a bylo by škoda, kdyby tento talent, který nechce profesionálně rozvíjet svoje schopnosti, nezůstal věren prknům ochotnického jeviště.

Divadelním svátkem a návštěvnickým požitkem bylo sledování Čechovova „Racka“ v provedení ZK Severomoravských mlýnů z Kojetína. Tento soubor, vedený Františkem Hájkem, známý tím, že nechodí do soutěže s úkoly ledajakými, pustil se tentokrát do sousta, které až donedávna bylo považováno pro ochotníky za úkol přímo nezvládnutelný. A přece dosáhl výsledku, který s hrдостí může být zařazen mezi inscenace reprezentativního charakteru, mezi to nejlepší, co letos bylo na ochotnickém jevišti vůbec vytvořeno. Přitom je důležité, že ač soubor měl profesionálního poradce (Radavona Kalinu z olomouckého divadla O. Stibora), nesnažil se být „profesionální“, ale na základě důkladného studia materiálu, se správným citovým vztahem k autorovi a na schopnostech svých členů vybudoval koncepci svého představení. Tento základní správný poměr k úkolu jim dovolil vybudovat velmi výrazné představení, aniž by se nutili do ochuzování složitých čechovovských charakterů, jak nutně museli udělat Mariánskolázeňští se „Strýčkem Váňou“, dávající přednost zdání, že hrají jako oblastní divadlo. Samozřejmě, že Kojetínští nedorostli vždy, všude a ve všem čechovovským požadavkům. Sám znamenitý režisér, jenž věrně slouží čechovovským přáním, je jen průměrným interpretem jedné z nejdůležitějších postav hry. A přes to všechno celek je vítězstvím, neboť využívá daných kladů ochotnické práce pro pokornou službu náročnému dílu. I velký úkol se dá splnit, nenaložíme-li si na svoje bedra tíhu, pod níž klesneme.

Největší radost z práce příznačně ochotnických souborů zůstává však jako výsledek snahy ZK Český nábytek Chotěboř, jehož divadelní odbor byl ustaven teprve před čtyřmi roky a úspěšným využitím kladných zkušeností z dřívější staré ochotnické činnosti buduje od základu nejen správný poměr ke smyslu práce lidových divadelníků, ale hledá k tomu také úměrný, spontánní jevištní výraz. Jeho představení „Deník Anny Frankové“ je mnoho dlužno komponovanému režijnímu představení a přece strhuje bezprostřední citovou silou, která jde ze hry celého kolektivu. A takový František Pribil v postavě pana Franka s technicky jednoduchými prostředky vytváří přímo jedinečný typ humanistického organizátora k záchraně lidských životů. Dnes ještě mají Chotěbořští velké nedostatky v technickém vybavení mnohých svých herců. Ale po časovém vyhrání, udrželi si svou dnešní základní citovou bezprostřednost, mohou se stát ukazateli cesty v hledání osobité tváře našeho ochotnického divadla.

K nim po bok se řadí soubor JUTA Jaroměř, který podobně jako Chotěbořští nastudoval osobitě Kohoutovu „Takovou lásku“, dále pak soubor ZK dolu Antonín Zápotocký z Kladna-Dubí, Znojemští se „Strakonickým dudákem“ a zvláště pak soubor „Družba“ ze Slavičína, který svým „Pacientem č. 113“ od Petra Karvaše nejen ukázal, jak oddaně je třeba sloužit původní hře v jejím úsilí o tlumočení současných myšlenek, tolik potřebných pro naši společnost, ale také prokázal, kde je asi krajní mez možností tak zvaných „vesnických“ souborů. Z těch několika

málo stovek obyvatel Slavičína lze si těžko představit, že by v jednom z doposud opomíjených koutů moravsko-slovenského pomezí dalo se najít lepší obsazení, a že by mohly být položeny větší „městské“ cíle na divadelní práci. Vyšší městské cíle, přibližně ve shodných podmínkách jako má Slavičín, si položil soubor z Radnice. Neuvědomuje si, že divadlo je dílo kolektivní, přecenil skvělou hereckou kvalitu soudružky Vaňkátové a soudruha Šimice a žádal i po ostatních méně vhodných a zkušených představitelích, aby plnili úkoly těžce náročnosti jako tito dva zkušení hráči. Přirozeně, že jim vyšlo představení „Bez zjevné hvězdy“ rozkolísané, nevyrovnané a celá energie vložená do díla není úměrná výsledku. To je totiž také tajemství režijního umění, že se dovede oprít o herecké kvality a přitom současně sladit slabiny s hodnotami tak, aby celek působil na diváka jednotně, vyrovnaně, aby jej plně a beze zbytku zasahoval.

Novinkou IV. národní přehlídky byla účast německého souboru ZK Jablonex z Jablonce nad Nisou, který předvedl hru dánského klasika Nexöho „Lidé z Dangaardu“. Potěšitelné na práci tohoto souboru, který pracuje odtrženě od německých scén, je, že hledá vlastní cestu za realistickým výrazem, ponechává si tradiční znaky německého divadla představení. Pro naše ochotnické soubory je z jeho práce poučné, že nemohou pracovat izolovaně od hlavního toku naší divadelní činnosti, usilují-li o současný výraz moderního divadelního projevu. Učit se v divadelním slova smyslu neznamená číst divadelní teorii, odposlouchávat na školeních přednášky a schůzovat, nýbrž živý zájem o vše, co na jevištích našich divadel vzniká. Tak jako včela sbírá pel po květech krajiny, aby lidem dala sladký med, tak obdobně musí probíhat proces zrání lidového divadelníka.

Nejslabší soubory, které se letos bojovaly na národní přehlídce, ukazují, že v různých krajích jsou kladeny různé požadavky na zařazení souborů do kategorie C. Soubor osvětové besedy ze Železného Brodu, který pro pozdní oznámení účasti na národní přehlídce nevykonal žádné zvláštní přípravy na vylepšení své inscenace Gogolovy „Ženitby“, by zcela jistě například v Brněnském kraji mezi nejlepší soubory zařazen nebyl. Po zhlédnutí práce nejlepších ze všech českých krajů dá se prohlásit, že v letošním roce dosáhly reprezentanti moravských krajů lepších výsledků než čeští. Zvláště úroveň všech tří brněnských těles byla velmi vysoká. Dobrá byla také úroveň zástupců Prahy a Pražského kraje, ač Mělničtí a Malá scéna ze Žižkova byli provázeni smůlou, která vydatně oslabil jejich poctivé úsilí a dobrou přípravu. V další práci bude zapotřebí, aby ústřední orgány věnovaly větší pozornost krajským orgánům v Ústí nad Labem, Liberci a kupodivu i v Ostravě, jejichž letošní reprezentanti ve IV. národní přehlídce zůstali daleko pod standardním průměrem svých soupeřů.

JAK DÁL?

Struktura soutěže se bude napříště měnit. V letošním roce se znovu ukázala koženost principů soutěžního řádu. Tím, že do národní přehlídky postoupily nej-

Shakespearovu komedii Zkrocení zlé ženy uvedl ZK ÚP závodů Třebíč

lepší krajské inscenace, soutěžily v závěrečném kole mnohem slabší inscenace z kraje, kde ochotnické hnutí dnes stagnuje, či prodělává kvalitativní krizi, a na druhé straně se neobjevily nejlepší inscenace z kraje, kde dnes ochotnictví plně rozkvétá. Vždyť sám nejlepší soubor IV. národní přehlídky byl do soutěže zařazen jen zásahem svrchu a jistě oprávněně si stěžoval na práci krajské poroty v Brně, podle jejíhož rozhodnutí neměl vůbec postoupit. Jaké by to bylo oslabení soutěže, můžeme posoudit dnes na závěr naší práce a jistě to posoudí i návštěvníci Hronova. I rakovnický soubor se svou „Smrtí Hippodamie“ bojoval o zařazení do národní přehlídky, kam podle dodatečného předvedení pro ústřední porotu nepochybně patřil, i když výsledek nemůže být jednoznačně kvalifikován jako vítězný.

A přitom preferování krajských reprezentantů vůbec nepomáhá nejvladnějším ochotnickým souborům, které pracují na naší vesnici. Ani jeden vesnický soubor se neprobojoval na IV. národní přehlídce, ač si všichni uvědomujeme význam jejich práce ve shodě s dokumentem ÚV KSČ o osvětové činnosti.

Pracovníci poroty rádi v závěru znovu konstatují celkovou vysokou úroveň předvedených představení, k níž můžeme všem organizátorům našeho lidového divadelnictví jen blahopřát. Každý pracovník československého ochotnictva může být na vykonané dílo hrdý. Bylo by však omylem spokojit se s dosaženými výsledky, ukolēbat se chválou a ustrnout. V současné chvíli se před naším ochotnickým hnutím objevují dva závažné problémy, o kterých by bylo vhodné diskutovat, které by bylo zapotřebí řešit v konkrétní práci na jevišti, aby pro budoucí úsilí vyšel správný impuls k řešení otázek, jak dál?

Tyto dva základní problémy se dají formulovat do těchto otázek: Kde je vlastní těžiště a síla umělecké práce divadelních souborů LUT? Jaká má být jejich tvář?

Nikdo z nás jistě nepochybuje o tom, že v ochotnickém hnutí je dostatek sil úspěšně vyřešit každý problém. Ze srdce přejeme všemnaším lidovým divadelníkům, aby si brzy ujasnili svoje problémy a vykročili šťastnou cestou.

II. ŠRÁMKŮV PÍSEK — úspěch ochotnického mládí

LUBOŠ ŠTERC

Byl to rozhodně šťastný nápad přeložit vrcholnou část divadelní Soutěže tvorivosti mládeže na červen. V tomto měsíci je Písek bez nadsázky nejkrásnější. K výzdobě města — praporům a transparentům — přidala příroda nejkrásnější barvy a vůně. Však také podzimní nálada loňského říjnového ročníku byla vystřídána radostnou pohodou letních dní. Odrazilo se to nejen v divadle, ale i mimo ně. I zdařilá veselice, karneval a průvod přispěly ke zdu programu.

Jestliže nad I. Šrámkovým Pískem byly na mnoha místech rozpaky, a přiznejme si, že do jisté míry oprávněné, II. ročník Hronova mládeže dokázal svou opodstatněnost. Mnohý z návštěvníků národních přehlídek a Jiráskových Hronovů by musel přiznat, že se v letošním Písku objevily ne už jiskry, ale skutečné ohně nadšení, talentu a odpovědnosti. A některé špičky letošního Šrámkova Písku by patrně obstály i na vrcholné přehlídce ochotníků. Bylo to pro nás velké překvapení, které kvitujeme s radostí a současně s vírou, že ani letos nebylo řečeno kolektivní mládeže poslední slovo.

Letošní Šrámkův Písek předčil první ročník nejen výběrem repertoáru, ale i provedením mnohem náročnějších a ideově závažnějších her. Zvláště v mládežnické části je na první pohled patrný nástup současných her do programu přehlídky. Diváci měli možnost zhlédnout Kohoutovu Takovou lásku, dramaturgii Deníku Anny Frankové, Jarišovu Přisahu a Stehlíkovu dramaturgii Makarenkova románu Začínáme žít. Máme upřímnou radost z inscenací prvých dvou her. Byly to nesporně dva největší zážitky z celé přehlídky. Pokud jde o uváděnou klasiku, je otázka, zda si soubory vždy zvolily text úměrný svým silám. Nicméně je možno hry, jako je Chalůpkovo Kocůrkovo, Zeyerův Radúz a Mahulena, Suchovo-Kobylna Svatba Krečinského i Klicerův Hadrián z Římsů v repertoáru Šrámkova Písku uvítat.

Přesto však bychom si přáli, aby naši mladí byli v repertoáru ještě odvažnější, průbojnější a originálnější — a to třeba i za cenu dočasných nezdarů. Nebát se bojovat, bát se jen jednoho: vyšlapaných cest!

A jaký byl repertoárový profil souborů dětských? Nepočítáme-li jediné představení operní (Jaroslav Křižka Ogaři), které upřímně vítáme, zbývá pět her kvalit velmi rozdílných. Přínosem byl po všech stránkách Zbojník Muchomor sovětského autora Achile Archipova. Je to vhodná hra pro malé děti, je srozumitelná a hlásá ušlechtilé myšlenky. Škoda, že je doslova nemožně přeložena. Překladatel (K. Pavlík) by se měl zamyslet nad svou prací a uvědomit si, že pro děti je třeba pracovat co nejdůvěrněji. Přínosem byly i dvě původní hry autorů J. Kovářové a Č. Sováka. Kovářová napsala na základě motivů románu J. Dreise Ostrůvek přátelství solidní dětskou hru. Má ještě mnoho nedostatků, ale po dalších úpravách by zasloužila rozšířit mezi ostatní soubory. Pohádka Č. Sováka Kouzelný věneček je pro děti přitažlivá a srozumitelná. Chybí jí však dramatická nit a větší rozehraní děje. Zatím má celá záležitost charakter poetického pásma hudby, zpěvu a tance.

Problémem byl výběr slovenských dětských souborů. V jednom případě jsme se setkali s versí Sněhurky a sedmi trpaslíků, starou 27 let (autor A. Síma), která je nedramatická, kde místo akcí jsou dlouhé dialogy a jejíž literární hodnoty nejsou velké. Pohádka V. Erbena Ztratil se hlásník Cibula není pro dětské herce vůbec vhodná. Hra postrádá dramatickou stavbu a připomíná po všech stránkách staré hry s Kašpárkem, Šmidrou a Škrholou. Zatím co české soubory se upřímně snažily o dobrý repertoár (a až na připomínky, které se týkají

dotvoření uvedených her, se jim to podařilo), oba slovenské soubory nepřesvědčily. Věřím, že na Slovensku jsou nejen lepší soubory, ale hlavně lepší hry pro děti a pohádky. Jestli o nich soubory nevědí, měli by si odpovědní pracovníci v domech osvěty a členové okresních i krajských porot uvědomit, jaké povinnosti k souborům mají. Úroveň jednotlivých představení byla vcelku skutečně dobrá. Stále ještě však byla v Písku i řada představení slabých a nehotových. Je pochopitelné, že začínající soubor nemůže dělat zázraky. Tady spočívá odpovědnost spíše na těch, kteří tyto soubory do Písku vyslali. Tu si ale musíme uvědomit jednu věc. Letošní Šrámkův Písek byl složen programově třemi porotami. Tyto poroty měly naprosto jiná hlediska. Porota českých zemí měla nejtěžší úlohu. Hodnotila skutečně mládežnické soubory, jejichž věkový průměr byl většinou 16—17 let. Snazší pozici měla porota souborů vojenských, kde se věkový průměr točil kolem 25—26 let, kde už byla řada zkušených i starých herců. A porota slovenská — ta jakoby vůbec nebrala ohled na soutěžní řád. Vyslala do Písku jeden soubor skupiny C a loňského vítěze, ZO ČSM Pozemní stavby Nitra. Aniž bych chtěl snižovat znamenité výkony souborů z Olomouce a Myjavy, přece jen nemohu vnitřně souhlasit s tím, že v jedné kategorii je posuzován soubor skupiny C, který má za sebou i Jiráskův Hronov, například se souborem Průmyslové školy z Kutné Hory, kde žáci 16—17letí hrají poprvé divadlo a dělají to rozhodně stejně odpovědně a zaníceně jako soubory vítězné. Zde má soutěžní řád veliké mezery a bude nutné vše znovu promyslet. České kraje šly důsledně podle pravidel soutěže a jsou proto relativně nejslabší. Soutěž mládežnických souborů je třeba rozdělit nejméně na dvě skupiny. Ne proto, aby bylo více vítězů, ale proto, aby úsilí a práce byly spravedlivě oceněny.

Celý Šrámkův Písek tedy nebyl ješ-

Dramaturgickým přínosem II. Šrámkova Písku byla inscenace Zbojníka Muchomora od sovětského autora Achile Archipova; Ostrůvek přátelství — záběr z vítězného představení Krajského pionýrského domu v Brně

*Dům armády z Olomouce získal v Pís-
ku II. místo za inscenaci Kohoutovy
Takové lásky*

tě akcí zcela vyrovnanou, pokud jde o úroveň. Ale pokroku dosaženo bylo a nebylo to v malé míře. Stačí podotknout, že loňský vítěz mládežnických souborů ZO ČSM Pozemní stavby Nitra (loni hrál Ženský zákon) udělal veliký krok kupředu, přinesl letos lepší představení a přesto získal až III. místo. Také žáci Železničního učiliště z Brna pracovali lépe než loni — a přece vycházejí v celkovém pořadí naprázdno. Konkurence byla prostě větší. A bude dobře, když s tím budou soubory počítat i napříště. Právě tato zdravá soutěživost může být největším pomocníkem při dalším zlepšování úrovně Hronově mládeže.

Na dobré úrovni některých představení mají zásluhu i profesionální umělci. Brněnský herec Eduard Muroň už po druhé dovedl soubor Krajského pionýrského domu k vítězství na Šrámkově Písku. Velmi obětavě se věnovali Krajskému pionýrskému domu v Plzni členové Divadla J. K. Tyla Z. Jiříčny a P. Šmok. Ruka profesionálů byla zřetelná i na představení *Takové lásky* a *Kocůrkova*. Ceníme si této spolupráce a přáli bychom si, aby se rozvíjela ještě více v budoucnu.

Mnohem větší ohlas měl letošní Šrámkův Písek také u píseckého publika. Což děti, ty si nedaly odpoledne ujít pohádku ani loni; letos však byla velmi hezky navštívena i večerní představení. A nejen to. Písecké občanstvo ukázalo přesvědčivě svou vyspělost. Dovedlo ocenit spravedlivě jednotlivá představení a neskrbliho potleskem tam, kde si toho soubor zasloužil.

II. Šrámkův Písek, to však nebylo jenom divadlo. Pořadatelský úspěch spočíval i v tom, že se podařilo zorganizovat pěkný rámec k celému festivalu. Zatím co loni soubory přijížděly pouze na představení, letos se většina souborů zdržela 3—5 dní a dobře je využila k poučení i rekreaci.

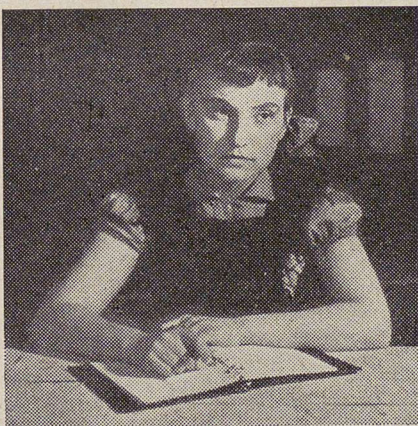
Zbývá mi zmínit se o práci poroty.

I zde byla změna proti loňsku. Zatímco loni hodnotilo sedm porotců všech 16 představení, letos pracovaly dvě tříčlenné poroty zcela samostatně. Soudruzi Mellanová, Doubek a Šterc hodnotili šest představení dětských, Deylová, Malina a Žáček devět představení mládežnických. Tato změna se ukázala být na prospěch věci, i když by neškodilo alespoň mládežnickou porotu rozšířit o jednoho člena a mít při výběru porotců důsledně vysoké nároky.

A nyní — jaké jsou soutěžní výsledky II. Šrámkova Píska:

V kategorii dětských souborů (do 14 let) zvítězil naprosto bezpečně soubor Krajského pionýrského domu v Brně, který uvedl dramatičtí Dreisova románu *Ostrůvek přátelství* od Jarmily Kovářové. Také na druhém místě se umístil brněnský soubor. Je jím Divadlo dětských pohádek ZK Závodů Jana Švermy, které uvedlo hru Achile Archipova *Zbojník Muchomor*. Divadelní kroužek 8leté střední školy v Praze 16 na Santošce obsadil s původní pohádkou Č. Sováka *Kouzelný věneček* třetí místo. Čestné uznání udělila porota divadelnímu kroužku 8leté střední školy v Novém Městě nad Váhem za snahu a obětavost při inscenaci *Sněhurka* a sedmi trpaslíků.

V kategorii dětských oper byl ve finále jediný soubor (krajských vítězů

*ZK Armaturka Myjava zvítězil na II.
Šrámkově Písku inscenací Deníku
Anny Frankové*

však bylo více). Byl to soubor Krajského pionýrského domu z Plzně, který uvedl Kříčkovy „Ogary“. Přestože soubor neměl v Písku konkurenci, rozhodla se porota udělit mu 1. místo, poněvadž inscenace byla velmi působivá. Je zajímavé, že Ogaři měli u dětského občanstva největší úspěch a nejsoustředěnější pozornost.

Porota pro dětská představení ocenila i některé jednotlivce za jejich dosavadní práci. Udělila čestné uznání Eduardu Muroňovi z Brna za příkladnou spolupráci profesionálního herce s dětským souborem, Bohuši Hlaváčovi z Brna za výchovnou práci a za vedení souboru ZK ZJŠ, Jaromíru Kloboukovi z Plzně za dlouholetou práci hudebně pedagogickou a za nastudování Kříčkových Ogarů, Emilii Turčekové z Nitra za obětavou práci

*Kroužek osmiletky v Novém Městě nad
Váhem uvedl dramatičtí pohádky
Sněhurka a 7 trpaslíků*

pro dětské divadlo a konečně Blance Hendrychové z Prahy za choreografii pohádky *Kouzelný věneček*.

Z kategorie mládežnických souborů můžeme se zde zmínit o dvou nejlépejších představeních. První cenu získal naprosto zaslouženě divadelní soubor ZK Armaturka Myjava za představení dramatičtí *Deníku Anny Frankové*. Byl to skutečně vrcholný zážitek celého II. Šrámkova Píska. Souboru se podařilo znamenitě vyjádřit především optimismus hry. Dusivou atmosférou neustále zářila víra v život a přitom to byla účinná výzva proti fašismu, proti každému násilí. Pro všechny tyto klady porota doslova zapomout na drobné chyby nebo na některé slabší postavy. Celek byl plně na výši. Soubor podtrhl všechny klady hry a jeho inscenace se stala bojovým výkřikem.

Hned za Myjavskými stojí soubor Domu armády z Olomouce s *Kohoutovou Takovou láskou* (II. cena), který rovněž přinesl představení burcující diváka. Bylo to navíc představení nápadité a solidní i v hereckých výkonech, jimž dominovaly výkony Petruše a Lídy. Až herci získají větší zkušenost, budou právi i těch největších úkolů. V každém případě zde bylo odvedeno dílo soustředěně vypracované a užitečné. Rekněme rovnou, že *Taková láska*, nejčastěji hraná současná hra, nemohla na Šrámkově Písku chybět. Škoda, že její autor mohl přijet do Píska až ke konci týdne a inscenaci Olomouckých nevidět!

II. Šrámkův Písek skončil. Ale hned po prázdninách, v září, začne naše mládež znovu pracovat a usilovat o účast na III. ročníku přehlídky, která zanechává ve všech návštěvnických dojmy pro celý život. Věřím, že Písek uvidí v červnu 1959 ještě lepší představení, než tomu bylo tentokrát, a k tomu přejí všem souborům, dětem, svazákům i vedoucím mnoho zdaru!

OCHOTNÍCI V UNIFORMĚ

Celoarmádní přehlídka divadelních souborů Armádní soutěže tvořivosti byla letos uspořádána ve dnech 10. až 15. června 1958, jak už se zvolna stává tradicí, v divadle N. V. Gogola v Mariánských Lázních. Z několika desítek souborů, převážně tvořených z řad vojáků základní služby, se probouvalo do posledního kola pět nejlepších, které s velkou snahou předvedly to nejlepší, co v letošním roce bylo vytvořeno vojenskými ochotníky. Bohužel je nutno konstatovat, že v celku i v nejlepším výkonu zůstala letošní celoarmádní přehlídka za úrovní posledních let.

Na základě dosavadních zkušeností z armádních soutěží lze si již uvědomit přesnou situaci, jaká v ochotnickém hnutí v armádě je. Soubory jsou v podstatě stále začínajícími, neboť je převážně tvoří každý rok jiní členové z nových příslušníků. Pochopitelně, že tyto věčné proměny nutí útvarové soubory, aby stále pracovaly v podmínkách kategorie A. Pokud jde o kvalitu práce, záleží vždy jen na tom, zda v útvaru vykonává základní vojenskou službu jedinec, připravený divadelní školou či praxí, který dovede překonávat začátečnické nedostatky a v uměleckém výsledku dosáhne výkonu, jaký lze řídit do kategorie B. Pak se jeho soubor dostává v armádě mezi nejlepší.

Letos tomu tak bylo s divadelním souborem „Šverma“ z Českých Budějovic, vedeným Františkem Hrubým, s divadelním souborem „Mládí“ z Brna, vedeným Františkem Hruškou, a s divadelním souborem Zdravotnického učiliště z Ružomberka, vedeným Petrem Šlechtou. I jmenované soubory pracovaly s obtížemi, jak už je známe ze všech bolavých stížností vojenských divadelníků, a přesto dosáhly uspokojivého výsledku. Není tedy „zakopaný pes“ problému ochotnického divadla v armádě v tom, že správně velitelé nepreferují divadelní činnost na úkor vojenského zaměstnání, nýbrž v stále změně složení jednotlivých souborů a v nedostatku zkušených vedoucích osobností.

Bylo by dobré, aby propříště byli umělečtí vedoucí především hledáni v řadách důstojníků z povolání, kteří třeba již v učilišti našli vztah k divadlu, i mnohému se naučili, což potom na svém novém pracovišti mohou dát do vínku svému souboru. Jistě větší na příslušníků souboru „Hakenovec“, který v posledních letech předvedl na celoarmádní přehlídce několik úspěšných inscenací a také reprezentoval armádu na Hronově, dnes ve funkcích politických pracovníků u útvarů, může se stát oněmi hledanými organizátory a uměleckými vedoucími. Jejich dobrou prací se dá podstatně zvýšit v průměru začátečnický standard převážně většiny divadelních souborů z řad vojáků základní služby.

Vypěstlost armádních ochotníků reprezentují již po léta vždy jen dva celky, jimž podmínky dovolují vypracovat představení tak, že by i v civilním rozdělení souborů mohly soutěžit

v kategorii nejvyspělejších. V posledních letech o palmu vítězství v armádních přehlídkách soutěžil „Hakenovec“ z Vojenského politického učiliště Josefa Hakena z Roudnice a soubor „Pokrok“ Vojenského topografického ústavu z Dobrušky. Letos vystřídal zaniklého „Hakenovce“ divadelní soubor Krajské vojenské správy z Brna, vedený profesionálním zkušeným divadelníkem Karlem Vinklerem. Tyto dva soubory, složené převážně z důstojníků, rodinných příslušníků a občanských zaměstnanců vojenské správy, mají vcelku obdobné pracovní podmínky, jako soubory civilní a zásluhou svých vedoucích Jana Patery a Karla Vinklera dosahují umělecké úrovně, která je řadí mezi nejlepší v našem ochotnickém hnutí. Bylo by jistě pro další růst a vývoj ochotníků v armádě velmi dobré, kdyby činnosti těchto souborů věnovali vedoucí funkcionáři naší armády větší pozornost a kdyby o jejich špičkovou práci opírali svoje úsilí o další rozvoj ochotnického divadla v armádě. Neboť na tisíc vojenských ochotníků jsou dva dobré soubory zatím málo.

Na druhé straně však svou dramaturgickou zásadovostí, sepětím s konkrétním životem v armádě a službou pokrokovým ideám naší doby plní vojenské soubory mnohem úspěšněji svou službu lidu než soubory civilní. Můžeme-li repertoár IV. národní přehlídky charakterizovat jako repertoár tendencí pouze demokratických, pak na celoarmádní přehlídce měl výrazné znaky repertoáru socialistického. Dvě hry čerpaly svůj děj přímo z prostředí naší lidové armády, dvě bojovaly — jedna vážně, druhá vesele — proti hrůzám smrtelného fašismu a poslední řešila problémy socialistického mládí při jeho vstupu do pracovního společenství socialistických lidí. Zde se nepochybně projevuje kladný vliv řady politických pracovníků, kteří správně vedou svoje svěřence po linii, kterou pro práci našich ochotníků určil dokument ÚV KSČ o osvětové práci.

Lze tedy souhrnně říci, že vojenské ochotnické soubory, ač v umělecké poloze nedosahují vysoké úrovně, svým konkrétním tematickým a myšlenkovým programem daleko účinněji zasahují do kulturní revoluce než soubory civilní, přešlapující dosud nerozhodně na okraji správné a smělé cesty.

Z předvedených pěti představení bylo zvláštním potěšením sledovat nadšenou a spontánní hru příslušníků divadelního souboru „Mládí“ z Brna, kteří si dramaturgicky velmi vhodně pro sebe vybrali komedii Viktora Rozova „Šťastnou cestu“. Podařilo-li se souboru ve dvou — třech typech ještě vylepšit obsazení, dotvořilo-li představení v režijní kompozici při zachování spontánnosti hereckého projevu, objeví se touto inscenací na letošním Hronově představení, které bude zajímavě dokumentovat sílu vlastního projevu ochotnického divadla.

Standartou Hlavní politické správy

byl odměněn divadelní soubor „Pokrok“ z Vojenského topografického učiliště z Dobrušky za provedení hry Pavla Kohouta „Sbohem, smutku“. Vytvořili velmi zajímavé úspěšné představení, jehož hlavním nedostatkem je, že víc hraje obecný příběh než konkrétní mobilizující obsah současnosti problémů. Z hereckého souboru dominuje zkušená Pavla Stehnová v roli Marty Staňkové. Její výkon patří mezi nejvyspělejší na letošní národní přehlídce vůbec.

Představení, které si položilo ty nejvyšší cíle, bylo připraveno souborem Krajské vojenské správy z Brna. Karel Vinkler si do práce v armádní osvětě přinesl bohaté zkušenosti dobrého profesionálního herce a nechce nic slevit ze zásad poctivé umělecké práce. Jako režisér dosahuje v představení Deníku Anny Frankové nejednoho výrazného úspěchu. Bohužel před prací režiséra provedl podstatnou dramaturgickou úpravu, která ve svém základu je nešťastná. Ve snaze zkrátit výběrnou dramaturgii amerických autorů upravil ji tak, že znehodnotil vztah Anny k Petrovi, k matce a panu Dusselovi, vzal Anně její filosofické hledání podstaty života a tím i její poesii a pravou velikost.

Přirozeně, že takto oslabená předloha znemožnila plné vyznění inscenace. Je to velká škoda, neboť vedle režijní práce je zde celá řada mimořádně výrazných hereckých výkonů, především znamenitý Petr Ladislava Brabce, dále pak talentovaný výkon mladého Vladimíra Bečky v panu Kralerovi a zajímavá studie Milady Macalíkové v Editě Frankové. Zapomenout nelze ani na Annu Věry Tiché, která, ač handicapována věkovým rozdílem mezi lety představitelky a role, odvedla kus tvořivé práce, když se nesnažila o vnější znázornění mladičkého děvčátka, ale usilovala o vnitřní postižení jejího myšlení, jejího rytmu a její vnitřní podstaty.

Poslední dvě snaživá představení (Záříjové noci a Kat a blázen) byla nacvičena vojáky základní služby a byla natolik poznamenána začátečnickými problémy, že nepřekročila úroveň kategorie B.

Celovečerní hry byly doplněny dvěma čechovskými aktovkami. Medvěda provedl divadelní soubor „Pokrok“ z Dobrušky, Bankovní jubileum pak divadelní soubor Domu armády z Mladé. Ani jedna z inscenací se nepozvedla nad běžný průměr. Celkem konvenční práce. Pozornosti a zmínky zaslouží některé herecké výkony, z nichž zvláště Jan Patera ve statkáři Smirnovovi prokázal, že je nejen výborným ochotnickým režisérem, ale také znamenitým ochotnickým hercem.

Armádní soutěž tvořivosti 1958 skončila. Neskončila však práce vojenských ochotníků. Tak jako civilní lidové divadelníci i oni překonávají nejednu těžkost, ale právě tak jako oni mají rádi svoje divadlo, které pro ně není jen láskou, ale druhým pracovním prostředím, na kterém chtějí vzorně plnit svoje povinnosti vůči lidu. J. N.

Z OCHOTNICKÉHO ŽIVOTA

ČESKÁ TREBOVÁ. Mimo činnost známého dramatického obzoru „Hybl“ sleduje místní veřejnost nejvíce dětská ochotnická představení. Žáci obou osmiletých připravili v poslední době svým kamarádům dvě pohádky — „Pohádku lesa“ a „Děda Vševěda“. Zvláště první měla v režii autorky, učitelky A. Kučerové, značný úspěch a musela být opakována. Také jedenáctiletka připravila divadlo. Studenti uvedli v režii učitele J. Hosnédla Rozovovu Šťastnou cestu a měli úspěch v místě i okolí. I. Witz

*

LITVÍNOVSKO. V červnu hostoval dramatický kroužek požárníků z Litvínova III v Černicích. V malém sálku podhorské vsky nás uvítalo nadšené a vděčné publikum, které zaplnilo hlediště do posledního místa. Hráli jsme jednoduchou a lehkou hříčku Baluckého „Pan radní si neví rady“, která nám jako začátečníkům plně vyhovuje. Cítili jsme se jako doma, byli jsme opravdu mile a srdečně přivítáni a po představení jsme ještě s diváky poseděli v družné zábavě. Jsme přesvědčeni, že by ochotníci neměli chtít hrát jen pro sebe, ve velkých městech a na velkých scénách, ale především pro obyvatele zapadlých vesnic a horských obcí, kde musí jinak lidé za kulturou daleko dojíždět. Vždyť právě to je poslání nás ochotníků, tu má člověk blahé vědomí, že vykonal kus dobré a poctivé práce. — Děkuji jménem všech, kteří se zájezdu zúčastnili, černickým občanům za milé přijetí. Těšíme se na další spolupráci. Slibujeme, že na počest XI. sjezdu KSČ věnujeme veškerou péči svého souboru těm nejmenším obcím na okrese. Nejsme první, kteří se rozjíždíme na vesnice za diváky. Několikaletou průkopnickou činností v tomto směru vykazuje soubor ZK Stalínových závodů, Kordy a OB v Horním Lomu. Všechny tyto soubory se podílejí na stálém zvyšování kulturní úrovně občanů horského litvínovského okresu. T. Urbanová

*

KŘIVOKLÁT. Psal jsem již v článku „Pokles aktivity v Pražském kraji“ o zjevně málo radostných v průběhu letošní soutěže. Nuže dnes opravdu rád bych se zmínil i o tom, co bylo pro nás, pracovníky krajského poradního sboru, milým a hřejivým překvapením. Byla to především I. krajská divadelní přehlídka nejlepších souborů B v Křivoklátě, probíhající tu v první polovině června po tři soboty i neděle. Přehlídka byla zahájena mimosoutěžním představením místního divadelního souboru ZK ROH lesního průmyslu v Křivoklátě Šrámkovým Létem na nově zřízeném jevišti divadelního sálu OB. V dalších dvou sobotách 7. a 14. června a nedělích 8. a 15. června se tu vystřídaly vítězné soubory B Pražského kraje, bojující o postup do kategorie C. Byl to soubor OB Velký Osek s Wintrovým-Štěpánkovým Nezbedným bakalářem, OB Šanov s Kornejčukovým Chirurgem Platonem Krečetem, DO Kralupy s Shakespearovými Veselými paničkami windsorskými a OB Suchdol s Gogolovou

Ženitbou. Mimo to po obě neděle odpole dne těšily se velké přízní i návštěvě obě pohádky pro děti. Dovadelní soubor osmileté střední školy z Kneževse sehrál tu Drmlovu hru Šukí a Mukí. Zejména úspěšná byla pohádka Sůl nad zlato v úpravě Svatoňově, hraná souborem osmileté střední školy Mutějovice. Oba tyto soubory byly zařazeny na přehlídce jako vítězné soubory STM v Rakovnickém okrese. I. krajská přehlídka v Křivoklátě nás vcelku uspokojila nejen repertoárově i uměleckou úrovní, ale nadchla nás i všechny hostující soubory tím milým a srdečným prostředím tu vytvořeným. Bylo tu hned vidět, že nejen správce OB v Křivoklátě s. Sebránek, ale i ZK ROH lesy Křivoklát, stejně tak jako pracovníci ODO v Rakovnicku spolu s odborem školství a kultury rady ONV vzali hned od začátku I. krajskou přehlídku v Křivoklátě opravdu cele za podnik svůj. Zračilo se to v Křivoklátě na každém kroku, ať už po přjezdu na nádraží, kde návštěvníky vítal vkusný pozdravný nápis, nebo na hlavní silnici od Berouna stejně vkusně umístěný transparent. Právě tak i nápis a výzdoba divadelní budovy a především sál, kde byly soubory vítány pořadatel, MNV i patrony, svědčily o tom, že tu spolupůsobila ruka místního výtvarníka malíře s. Šnobla. Ony překvapivé chvíle uvítání souborů, stejně jako besedování s porotou i patrony zůstanou jistě pro všechny soubory chvílemi a dojmy nezapomenutelnými. Patronátní závody účastnily se nejen slavnostního uvítání, ale i v hojném počtu představení souborů i besedy pro ně. Ne, to nebyly jen patronáty formální! Ani na trvalou pomínku pro soubory pořadatelé nezapomněli a vedle vkusného diplomu odvážely si soubory i vzpomínkové dárky na své vystoupení v I. krajské přehlídce v Křivoklátě. Obecnostvo svázeli pořadatelé autobusem z okolních vesnic a tak zejména sobotní představení i nedělní odpolední byla plně vyprodána. I když snad pořadatelům nevyšlo vždy vše tak, jak si přáli a jak již předem připravovali a plánovali, my po zkušenostech z IV. národní přehlídky můžeme je ujistit, že to byly jen pouhé maličkosti, které se příště při takovém nadšení nejen pořadatelů, ale i všech občanů Křivoklátu a okolí snadno odstraní. Děkujeme všem Křivoklátským a jsme rádi, že dobrá věc se podařila.

L. L h o t a

*

HUSTOPEČE. Mezi soubory „C“ skupiny v Brněnském kraji zařadil se zdařilou inscenací hry Gabriely Zápolské Morálka paní Dulské též soubor Okresního osvětového v Hustopečích. Tato tragikomedie významné polské autorky byla souborem provedena jako mimosoutěžní představení na závěr okresní soutěžní přehlídky nejlepších souborů kategorie „A“. Záměrné zařazení hry na závěr přehlídky spolu s jejím hodnocením krajskou porotou stalo se zároveň praktickým školením pro zúčastněné soubory, které měly možnost z provedení rozboru hry a kritiky práce režiséra s herci načerpat mnoho po-

ODO Hustopeče hraje Zápolské Morálku paní Dulské

znatků pro svou další práci. Poctivá a cílevědomá práce souboru ODO Hustopeče na představení dosáhla zaslouženého uznání jak veřejnosti, tak přítomných souborů a byla po právu jako příkladná porotou vyzvednuta. Kolektiv byl hodnocen jako velmi vyrovnaný a ucelený. Výstavba celého představení byla promyšlená a slibné a plastické expozice přes neúčinnější druhé jednání k mravně pathetické vzpouře služky Hanky v závěru. Zvláštní zmínky si zaslouhuje herecký výkon Marie Krejčové v titulní roli, která svým bohatým rejstříkem výrazových prostředků vykreslila postavu Dulské tak, že divák ani na okamžik nenechala na pochybách o tom, jak hluboce je prohnalá morálka zakořeněna v srdcích měšťáckých příslušníků k zániku odsouzené buržoasní třídy, jejíž je Dulská ve hře představitelkou. Pozoruhodný byl též výkon Jitky Šemorové v úloze Hanky. Soubor ODO Hustopeče, ač mladý svým jménem (ODO jej „adoptoval“ po několikaletém putování od korporace ke korporaci teprve v letošní sezóně), má již za sebou bohatou ochotnickou činnost. Z her, které v poslední době provedl, lze zvláště vyzvednout inscenace Jiráskova Otce, Lucerny, Čapkovy Matky, Tylovy Paličovy dcery, Preissově Gazdiny roby, Maryši bratří Mrštíků, Gogolova Revisoru, Simonovovy Ruské otázky, Molièrova Zdravého nemocného, Goldonihho Sluhy dvou pánů, Vějíře a Sabbinových Maloměstských klepen. Během letní sezóny si soubor vytkl úkol pořádat pravidelné besedy (každou druhou sobotu), na nichž se bude zdokonalovat v jevištní řeči, pohybové kultuře a maskování. Soubor má dnes 40 členů a provádí nábor mladých. Právem lze říci, že kolektiv se nejen významně podílí na kulturní a politické výchově občanstva v okrese, ale že se též svým příkladem a praktickou pomocí — v neposlední řadě též zájezdovou činností — stává učitelem a rádcem méně zkušených souborů.

J. J e ř á b e k

NOVÝ BYDŽOV. V druhé polovině května proběhla v Novém Bydžově II. oblastní přehlídka vítězných ochotnických souborů skupiny „B“ z okresů Hořice v Podkrkonoší, Jaroměř a Nový Bydžov. Přehlídku zahájil dramatický odbor „Tyl“ Domu osvěty v Hořicích Molièrovým Donem Juanem. Úkol jistě vysoce náročný, s kterým se soubor poměrně slušně vyrovnal. Představení však postrádalo silnější režii. Režisér, přestože měl v hlavních postavách hry několik schopných členů, nedovedl z nich dostat výkon, který by jistě podat mohli. Od souboru okresního města, navíc pak města s takovou tradicí ochotnického divadelnictví jako jsou Hořice, se očekávalo mnohem víc. Za týden po hořickém souboru se představil obecnstvu a porotě hrou „Ráj v Tichomoří“ soubor ZK ČSSS ve Smiřicích. Myslím, že i zde bylo obecnstvo poněkud zklamáno, zvláště ti, kteří viděli tak dobré představení, jako byla „Evženie Grandetová“, s níž soubor úspěšně soutěžil na oblastní přehlídce v loňském roce a která byla jak herecky, tak režijně daleko pečlivěji propracována. Přehlídka byla zakončena Hikmetovou Legendou o lásce v provedení vítězného souboru okresu Nový Bydžov, dramatického odboru „Tyl“ při ZK rafinerie cukru ve Skřivanech. I skřivanští ochotníci soutěžili v loňském roce. Na letošním jejich představení však bylo vidět, že se soubor nespokojil s dosaženými výsledky a věnoval nastudování soutěžní hry větší péči. Šel jsem na jejich představení se značnými pochybnostmi a nedůvěrou, jako ostatně asi většina diváků. Odcházel jsem příjemně překvapen. Zasluhu na úspěšném představení má především promyšlená a vynalézavá režie A. Kouteckého, jemuž se podařilo vytvořit ucelené představení a dobrou práci s hercem vytěžit ze souboru téměř vše, co je v jeho silách. Jistě to nebyla práce snadná, již proto, že i mezi představiteli větších rolí byli téměř začátečníci. Dobře propracované byly hlavně obrazy první, třetí a čtvrtý. Druhý obraz trpěl rozvleklostí. Zde by jistě byly prospěly větší režijní úpravy textu vzhledem k možnostem souboru. Pátý a šestý obraz, které režisér spojil v jeden, nepůsobil tak přesvědčivě, jako obrazy předchozí. Značnou roli zde hraje kompars, který se nepodařilo režisérovi zvládnout natolik, aby nestatoval a nerecitoval, ale

hrál. Představení prospělo uvádění jednotlivých obrazů postavou Pěvce, účelný byl i přesně nastudovaný balet ve třetím obraze. Herci i režisér nedokázali však vždy dobře postihnout a využít rytmu jednotlivých scén a situací. Větší péči musí režie věnovat i jevištní mluvě. Představení mělo poměrně jednoduchou, ale účelnou a odpovídající scénu, dobře osvětlovanou. Jen scéna posledního obrazu, hlavně vlivem plochého osvětlení, byla chudá a nevýrazná. Velmi pěkné a orientálně bohaté bylo i kostymování jednotlivých postav, z nichž za zvláštní pochvalnou zmínku stojí Mechmene Banu Ivy Kockové. — Skřivanským se podařilo předvést publiku skutečně hezké představení, i když ne bez chyb. Dokázali, že ani venkovské soubory se nemusí spokojovat s laciným a nenáročným repertoárem, mají-li ovšem chuť k dlouhé a obtížné práci, dostatek úcty k autorovi, jehož dílo chtějí svým divákům přiblížit, a z toho vyplývající odpovědnost při nácviku.

J. B r a d n a

ZATECKO. Na zateckém okrese pracuje dnes dobře již řada divadelních souborů. Je potěšitelné, že myšlenka ochotnického divadla pevně zakotvila v mnoha obcích, kde ochotníci pravidelně připravují svým spoluobčanům příjemné i zábavné večery. V jejich práci jim pomáhá dům osvěty, který radí i při sestavě dramaturgických plánů, výběru her a jejich provedení. Do konce června si již 12 souborů, to je plná polovina, sestavilo dramaturgický plán na příští sezónu. Nejvíce her chystá dramatický soubor výkupního skladu chmele v Zatci. Vedle klasiky chtějí se pustit i do Hanušovy současné satiry Nešel tudy mladý člověk, dále připraví hru Kubátové Jak přišla basa do nebe, Rozovovu Šťastnou cestu a další. Soubor v Postoloprtech chce nastudovat Stehlíkovu Selskou lásku, kterou plánují též v Bezděkově. Soubor osvětové besedy v Holedeči připravuje čtyři hry, mezi nimi i hru Rezáčové Jana. Je potěšitelné, že dosavadní plány obsahují celkem polovinu současných her českých a slovenských a 26 % je zastoupena česká a slovenská klasika.

F. V o d i č k a

ŽDĀR NAD ORLICÍ. Divadelní činnost se v naší obci utěšeně rozbíhá. Nacvičo-

valy se současně tři hry, takže v květnu a červnu byly postupně uvedeny Šrámkovo Létu, Plevova Pohádka a Budulínkovi a Stehlíkova veselohra Hej, pane kapelníku. Každou jsme hráli dvakrát. Kéž by zvýšený zájem ochotníků o práci neochabl a projevil se trvalou spoluprací všech!

ROKYTNICE NAD JIZEROU. Práce v dramatickém kroužku „Jirásek“ se slibně rozvíjí. V květnu uvedl s velkým úspěchem Kohoutovu Takovou lásku, která dokázala, že nezájem diváků o hry našich současných autorů neexistuje. V dalším dramaturgickém plánu souboru nacházíme mj. i pohádku pro děti a Kornejčukova Chirurga Platona Krečeta. Pilně se pracuje na stavbě přírodního divadla, které bude jedním z nejmodernějších v celém kraji.

LUHAČOVICE. Uprostřed lesů a hor uspořádal v romantickém prostředí letos již po čtvrté Krajský dům osvěty spolu s Krajskou poradnou lidové umělecké tvořivosti a Státními lázněmi festival divadelních ochotnických souborů Gottwaldovského kraje. V posledním týdnu měsíce května sjížděly se nejlepší a nejvyspělejší soubory, aby na jevišti Lázeňského divadla ukázaly výsledky své celoroční práce. Mezi nezapomenutelné dojmy patří: ZK Nafta Hodonín se hrou M. Sebastiany Bezejmenná hvězda, ZK Družba Slavičín a OB Vracov s inscenací Karvašovy hry Pacient 113, ZK Pal Magneon Kroměříž s Nušičovou hrou Paní ministrová a ZK Pilana Hulín s hrou A. N. Ostrovského Pozdní láska. Mimo soutěž uváděl divadelní soubor ZK Svít n. p. Gottwaldov pohádku J. Romanovského Zvířátka a hastrman a poprvé v dějinách festivalů hostoval v Luhačovicích slovenský soubor ZK ČSD Vrútky s inscenací Stodolovy hry Čaj u pana senátora. Hosté lázní Luhačovic i pořadatelé festivalu mohou být právem spokojeni, neboť představení, která jsme zhlédli, plně dokazovala, že úroveň souborů v našem kraji rok od roku neustále vzrůstá. Současně po dobu festivalu probíhalo týdenní dramaturgické školení, na kterém bylo 40 účastníků a přednášeli přední pracovníci v ochotnickém hnutí a profesionální umělci. Na závěr festivalu byl v sobotu 31. 5. 1958 uspořádán karneval ochotníků a v neděli dne 1. 6. 1958 krajský aktiv, na kterém byla zhodnocena soutěž za rok 1957—58. Budou-li naše soubory pracovat tak horlivě a soustavně, pak můžeme být na naše ochotnické divadelnictví v Gottwaldovském kraji hrdí.

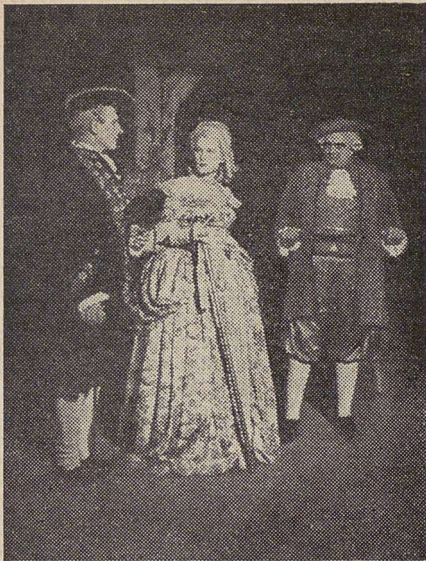
J. S k ř i v á n e k

DÝMOKURY. Dramatický odbor bratří Čapků ZK pivovaru sehrál několikrát s úspěchem veseloheru „Slovo má babička“. Její autor, známý nymburský ochotnický pracovník Jan Paulů, zde říká veseloherní formou své slovo k jednomu ze současných problémů — k rodině obou zaměstnaných rodičů, k úloze babičky v ní a k některým problémům výchovy dětí. Snadno proveditelná veselohra byla u nás doma i na zájezdech na vesnici přijata velmi příznivě.

J. N e z b e d a

Hra ochotnického autora J. Paulů Slovo má babička byla uvedena dymokurským souborem

ZK Lustry z Kamenického Šenova hraje Jiráskovu Lucernu

KAMENICKÝ ŠENOV. Třináct let práce ochotnického souboru není jistě vcelku žádnou vzácností. Jestliže se však jedná o soubor z pohraničí, je tu jistě příležitost k zamyšlení zvláště v případě, jestliže jeho práce v poslední době zaznamenává jasný vzrůst a patrné zlepšení. Proto se tentokrát podíváme za divadelníky z Rudého koutku závodu O1 Lustry v Kamenickém Šenově. Soubor letos zvíťazil v okresním měřítku spolu s novoborskými ochotníky v kategorii B souborů LUT velmi úspěšným představením komedie Aldo de Benedettiho Dobrou noc, Patricie. Režie MUDr. S. Hrudý dala představení lehkost a švih vtipné konverzačky, zároveň však správným vedením a zaměřením dovedla podtrhnout společenský smysl a úkol hry. Režii podpořila i vkusně řešená a žádoucí atmosféra navazující výprava J. Schůcka. Velmi dobrým režijním nápadem byly slovní a hudební vložky před jednotlivými obrazy, jakási intermezza-předehry, znamenité sloužící k dokreslení charakteru prostředí i žánru hry. Na scéně zaujaly zvláště ženské postavy, především Patricie J. Hrudové a Van Laer V. Staré, líbil se i ministr Lansen MUDr. Hrudý. — Svoje postavení potvrdil soubor dalším představením, jímž byla hra Marie Kubátové Jak přišla basa do nebe. V režii B. Košťála proběhlo na scéně úsměvné představení, při němž nutno vyzdvihnout spolupráci hudebního souboru ZK Lustry, jehož členové od kapelníka V. Kroutila až po posledního muzikanta hráli nejenom v orchestřích, ale také bez bázně a hany na jevišti. K jejich cti nutno zaznamenat, že se ochotníci jím samotným zalíbilo nejméně tou měrou, jako se líbilo oni sami na jevišti. Spolehlivou osou představení se stal Tuláček Rudolfa Waldhausera, který vybavil roli vším potřebným od správné mluvy až po jemné pochopení charakteru postavy. Jinak dalo představení vyniknout živé Dontouze J. Voglové, Košťálovu Marbuelovi, podanému s pěkným smyslem pro drobnokresbu, Smrti J. Hrudové a konečně i Józovi, jehož představitel J. Jaroš stál po prvé na jevišti. Dalším představením souboru

bude letos Kvapilova Princezna Pampe-liška a Matka Karla Čapka. Jistě dost bohatý pořad souboru, který před třinácti léty sehrál první české divadlo ke 28. říjnu! Jistě hezký úspěch souboru, který zatím dlouhá léta nehrál do soutěže LUT, ale nyní už pomalu pomýšlí na postup do skupiny C! Proto se už nyní uvažuje o dramaturgickém plánu na příští rok, aby sklizeň byla v příštím roce ještě lepší. Bude to sklizeň záslužné ochotnické práce v našem pohraničí, bude tu patrný i výsledek cílevědomého snažení režisérů souboru, zvláště pak MUDr. S. Hrudý, který jako pilný návštěvník ochotnických Hronovů usiluje o úspěšnou výchovu herců i diváků, což dokázal v poměrně krátké době svého členství v souboru po svém přeložení, kdy uvedl vedle Jiráskovy Lucerny i hru krajského autora Oty Duba Vavřín a růže — záběr ze života Jana Nerudy a Karoliny Světlé. Souboru je možno přát mnoho zdaru v odměnu za dobrou práci — neškodí ani říci, že si může postavit smělé cíle, které dokáže smělou prací uskutečnit!

★

TÁBOR. Odešla Božena Bryscejnová. Milovala ochotnické jeviště věrnou láskou. Její nepřilíhla častá, ale vždy pečlivě připravená vystoupení se vrývala v trvalou paměť těch, kdo ji viděli hrát nebo s ní sami hráli. V jejím chování bylo mnoho noblesy a přece to byla žena veskrze skromná. Hrávala, čemu herci říkávají „starý obor“, ale její slečny a paní nebyly jen „staré“. Naše paní učitelka dovedla těm svým jevištním postavám jejich stáří prozářit takovým zvláštním světlem moudrého vyrovnání se životem, zvláště patrným v její slečně Růženě ze Šrámkova Léta. — Nepochybně, také ochotníci mají mezi sebou takové zjevy, že mluví o jejich divadelní práci, zabrousíš až na samou hranici umění. Božena Bryscejnová byla jednou z těch vzácných. Někdejší tábořské Intimní scéně, nyní dramatickému odboru ČSD v Táboře, odešla navždy platná síla, za niž dosud není náhrady. Z jeviště odešla vlastně již před několika lety a svou životní roli dohrála letos zjara v rožďalovické Charitě. Raňena na půl těla mrtvicí, zbavena schopnosti psát a bez námahy mluvit, posilovala se svým bohatým vnitřním životem a vzpomínkami. Kolik z nich bylo spjato s divadlem!

— Dobrou noc, paní učitelko. Měli jsme vás rádi.

J. Zenkl

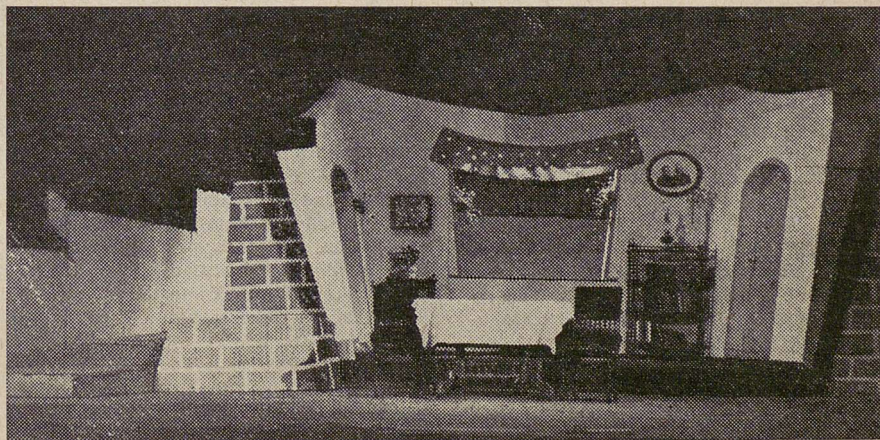
★

LIBODŘICE U KOLINA. Již od roku 1954 pracuje v malé obci Libodřice na okrese Kolín čilý soubor OB. Za čtyři roky své činnosti uvedl s úspěchem řadu her našich i cizích autorů. Každou nastudovanou hru uvede soubor nejméně dvakrát doma v obci s 300 obyvateli a nejméně čtyřikrát v okolních obcích. Zalistujeme-li v jejich kronice, najdeme zprávu o studiu a výsledku například hry K. S. Macháčka Ženichové, M. Matušítkové Kristína, A. Jiráskova Kolébka, Tajovského Ženský zákon, A. Fredra Panenské sliby, V. Hurbana Závěje, Petroviče Liják aj. Libodřičtí však nezapomínají ani na děti. Dětský soubor, posílený dospělými, uvedl Hrubínovu Sněhurku a sedm muzičků, Skořepovu Popelku, Bažovovo Stříbrné kopýtko, Filipítovu Červenou Karkulku aj. K 10. výročí Února nastudoval soubor v režii J. Hrdličky a St. Slavíka sovětskou hru K. Simonova Přiběh jedné lásky. Libodřičtí diváci nadšeně přijali tuto hru, neboť je živým obrazem dnešních manželských vztahů a jejich často bolavých životních situací. Hovoří naléhavou řečí o tom, jak nedostatek pochopení na obou stranách vede pak k vzájemnému odcizování a postupně ničí šťastný život manželů. Příběh jedné lásky uvedli též Libodřičtí v okresní přehlídce divadelních souborů skupiny „B“ na kolínském okrese ve Velkém Oseku. I zde bylo představení přijato velmi hezky. Další reprisy této hry uskuteční soubor v podzimním období.

★

SMRŽOVKA. Dramatický soubor „Bratři Čapkové“ při RK n. p. Obal sehrál 30. května t. r. Mahenovu hru Ulička odvahy. Pečlivá příprava hry za vedení režiséra Vlastimila Severy měla plnou odezvu u obecenstva, které téměř do posledního místa zaplnilo velké hlediště nově upraveného sálu. Úspěšnému provedení napomáhala i vkusně řešená scéna, kterou podle návrhu režiséra provedli Vojta Kovařík a Václav Dražďák. Smržovským ochotníkům se podařilo připravit svým spoluobčanům příjemný večer. Devisu Mahenovy komedie „Kuráž, kuráž do všeho — jak by s tím byli lidé šťastni!“ si odnášeli návštěvníci do denního života.

- r a

Scéna VI. Severy k Mahenově Uličce odvahy, RK n. p. Obal Smržovka

HODKOVICE. 31. května byla ukončena divadelní přehlídka IV. hodkovického jara. Této soutěžní přehlídce se zúčastnilo pět souborů Libereckého kraje, kategorie B a C. Divadelní soubor J. K. Tyl kulturního klubu JZD v Hodkovicích uvedl v přehlídce hru Helenka je ráda (Labičův Slaměný klobouk v úpravě J. Weřicha). V druhém představení uvedl soubor okresního výboru Odborového svazu zaměstnanců ve školství Jablonec n. N. hru M. Gorkého Jegor Bulčov a ti druzí. Tento soubor uvedl ještě pro děti Kožíkovu hru Tři zlí kmotři. Pak následovala představení souboru OB Hejnice (V. K. Klicpera: Zlý jelen) a souboru „J. K. Tyl“ OB ze Železného Brodu (N. V. Gogol: Ženitba). Přehlídku uzavřel soubor OB Mnichovo Hradiště Goldoniho Lhářem. Soubory měly poměrně vysokou úroveň, takže rozhodování poroty bylo obtížné. První místo získal soubor z Mnichova Hradiště za nastudování Lháře v režii Fr. Šulce, který byl také odměněn první cenou za nejlepší režii. Druhý v pořadí je hejnický soubor, třetí soubor J. K. Tyla ze Železného Brodu. — Organizace této přehlídky byla, díky obětavosti a péči hodkovických ochotníků, velmi dobrá. Rovněž patří díky všem patronátním závodům, které obětavě pečovaly o soubory. Tato přehlídka je velkou a záslužnou prací pro Liberecký kraj a stala se již jeho tradicí. O. M a r š í k o v á

★

LITVÍNOV. Divadelní hra Jiřího Půdy „Selma hlásí smrt“, uvedená na jeviště souborem ZK Stalinových závodů v Litvínově, je nepochybně odvážnou a průkopnickou inscenací. Autor bere tu do rukou látku z okupace ne proto, aby z ní těžil konflikt dějový, ale především konflikt psychologický. Těžší dramatu neodehrává se ve vnějším světě událostí, které činí jen jakousi životní kulisu. Tě-

žisté je v duši hlavní hrdinky Mileny Jílové, malířky, jejíž muž-žid je uvězněn v koncentračním táboře, zatím co ona sama očekává zatčení každou hodinu. Celé drama je jakási personifikovaná úzkost — i skutečnost sama je nazírána a do jisté míry deformována pod zorným úhlem této úzkosti. Tak například úředník gestapa Hüller, jeho blouznivé „filosofické“ traktáty, jeho vypočítaná a deformovaná erotičnost atd. — to všechno není realistický typ gestapáka — surového primitiva, jak nám ho ukázala realita života v době okupace. Ne — tento Hüller je takový, jak ho vidí zjitřená fantazie této kultivované a z rovnováhy vyvrácené ženy, jakýsi upír užirající její klid, rozvracející život. A skutečně tato psychologická koncepce činí pohled autorův novým, odvážným a vnitřní konflikt těchto dvou hlavních postav hry vynucuje si pozornost a napětí diváka. Daleko méně se již podařilo Jiřímu Půdovi zasadit celý tento příběh do realistického rámce životního. Tak scény mezi Milenou a matkou jejího muže jsou příliš monotónní, postava matky příliš pasivní a příliš málo přináší do vlastního děje. Stejně tak i postava Richarda, manžela ženy — i když zřená prisma halucinací Mileniných, ba právě proto — je příliš ztrnulá, neživá, statická. Stejně tak postava Richardova přítele Arthura. Všechny tyto postavy nejsou bojovníky za ujařmované lidství — ale spíše trpné oběti jakési nezadržitelné katastrofy. — Z hereckých výkonů nutno podtrhnout výkon Mily Rösslerové v roli Mily s jemným psychologickým odstíněním snu a reality a výkon Petra Langera, v mimice, gestu a hlase vytvářející skutečný přízrak vampíra nelidskosti. Postava matky v podání Františky Černé je naplněným moudrým, odevzdaně lidskosti, k jejímuž charakterovému rozehrání nemá však příležitosti. Postava Richardova je

— a to je jednou z největších slabín hry — statická. Velmi dobrou myšlenkou režie Jaroslava Laštovky bylo uvedení hry verši Františka Hrubína z poemy „Jobova noc“. Hra Jiřího Půdy, přes řadu nedostatků (autor hru přepracovává) — je odvážným pokusem o drama psychologické. Přesto, že celý děj se odehrává v jednom interiéru a má pouze čtyři osoby — klade drama značné požadavky na režii i herce. A právě v dnešní době, kdy fašismus opět tak hrozivě zdvihá hlavu na západě a kdy tragédie z nedávné doby okupační, jakož i boj proti nacismu stávají se opět vysoce aktuální — má tato hra co říci dnešnímu divákovi a měla by být inscenována zkušenějšími ochotnickými soubory.

I l j a B a r t

★

DRMLOVO PÓLE. V Pražském kraji máme soubory B i ve vesnicích s necelými třemi desítkami obytných domů a s několika desítkami obyvatel. Jedním z nich je soubor požárníků v Drmlově Polu u Příbramě. Tento soubor, převážně složený z horníků a jejich rodinných příslušníků, dělá tu dobré divadlo už řadu let a poněvadž v tak malé obci může hrát jen jednou, pravidelně s každou hrou zajíždí do okolních vesnic. Letos se probojoval v soutěži na čelné místo v kategorii B v okrese Příbram. Zastihli jsme soutěžní představení tohoto souboru v malém sále v Podlesí, kde si museli stejně, jako všude jinde, jeviště v sále postavit a teprve připravovat scénu. I tak nás soubor překvapil péčí a svědomitostí nejen v přípravě scény, ale i v celém představení. Prachařova hra Domov je u nás bylo představení, hodné souboru kategorie B v Pražském kraji, hrané s chutí, strhujícím elánem, představení vyznačující velkou láskou všech herců k ochotnickému divadlu. L. L.

Shodou okolností vycházejí najednou čtyři hry, které velmi nálehavě připomínají, že na světě probíhá urputný boj o bytí a nebytí lidstva. Zatím nepřilíš často se dotkly závažné skutečnosti dneška prken ochotnického divadla. — A přece chceme, aby naše divadelní představení bylo něčím více než dvěma hodinami zábavy. Chceme, aby působilo na srdce i mozek lidí, aby upozorňovalo, varovalo, zapřísahal! A máme zde hned čtyři hry, které tento úkol plní.

Především je to jedna z nejlepších současných německých her, „Slavnost lampiónů“ od Hanse Pfeiffra. Do domu bývalého leteckého důstojníka Japonce Yammamoty a jeho dcery Yuki přicházejí dva Američané, členové mise pro zkoumání atomových účinků na Nagasaki. Píše se rok 1946, tedy nedlouho poté, kdy na Nagasaki spadla atomová bomba. Yammamoto je jedním z postižených. Slepce, jeho tělo se rozpadává. Jeho dcera pracuje v nemocnici mezi zmračenými dětmi a svůj volný čas věnuje ošetřování otce. Příchod Američanů zvrátí celý dosavadní život jejich domu. Yammamoto nenávidí nepřítel, jeho host major Kennedy, v civilu továrník, nenávidí Japonce. Yammamotovi zabila atomová puma ženu a dva syny, u Pearl Harbour padl japonskou střelou syn majora Kennedyho. Dru-

Dilia

hý syn James, studující medicíny, s ním přišel do Nagasaki. Uprostřed nenávisti starých vzniká láska mezi Jamesem a Yuki. Aby tuto lásku zabili, spojují se nepřátelé Yammamoto s Kennedym. Když však ani toto nepřátelství nepomáhá a James trvá na tom, že se ožení s Yuki a zůstane v Nagasaki, aby odčinil alespoň částečně vinu, rozhodne se Yammamoto, že Jamese odklidí. Avšak ani tento pokus se nezdaří. Zbývá již jen jedna možnost: zabít Yuki a spáchat sebevraždu. Major se dostává do nebezpečného postavení. Nagasaki se dozvědělo, že on je oním leteckým důstojníkem, který svrhl atomovou bombu. Uteče se před hrozícím davem do domu Yammamoty, aby zde zemřel jeho dýkou. Yammamoto se však nezastavuje. Chce zabít i Yuki, avšak zraní ji pouze a sám zemře. Nad jejich těly stojí jejich děti. Poznaly, že jejich otcové neměli pravdu. Oba zabíjeli, jeden ve jménu císaře, druhý ve jménu větší slávy své země. A oba vraždili pro jeden ideál — m.o.c. James a Yuki vědí, že jim bude těžko, ale jsou rozhodnuti jít za

svými ideály. — Hra je po technické stránce náročná jen pokud jde o kostýmy. Jinak se odehrává v jedné dekoraci (5 osob).

Další hrou o špinavosti imperialistických válek je opět hra německého autora Rolfa Honolda „Letka Netopýr“. Odehrává se v květnu 1954 ve Vietnamu, tedy v době osvobozené války proti francouzským kolonizátorům. Jde zde o pojem hrdinství. Jsou hrdiny ti, kteří — byť s nasazováním vlastního života — pomáhají veteráni v agresivní válce? Autor ukazuje pravou tvář tohoto hrdinství na žoldnérích letecké společnosti Američana Leehe, který oficiálně dodává francouzským vojskům potraviny a zbraň, neoficiálně a hlavně však munici a vojenské oddíly. I když autor dal letcům letky Netopýr ono chlapství, které budí sympatie, konečně vyznění hry nemůže být jiné než odpor proti jakémukoliv kupčení s člověkem.

Také náš slovenský autor Peter Karvaš — jehož „Pacient 113“ patří mezi nejoblíbenější současné hry v ochotnických souborech — zaměřil tentokrát ostří svého pera proti imperialistickým choutkám ovládnout celý svět. V satirické komedii „Diplomat“ postavil na scénu celou galerii typů jedné odrůdy, od velvyslance Coxe, posedlého filantropií, ze kterého

se nakonec vyklube bývalý důstojník koloniálních vojsk, až po jeho dceru, která věří jedině tomu, co je možno užít, než na člověka spadne superbomba. Až do grotesknosti vyhočené situace dávají ostře vyznít myšlenky hry. (Tato hra vyšla také v 5. čísle časopisu „Divadlo“.)

Poslední v řadě těchto her je drama T. Svatoopluka „Stopami úzkostí“, jehož námět je čerpán z událostí v Maďarsku na podzim roku 1956.

A ještě zde máme trojlístek her, které soubory jistě s radostí přivítají. Karel Zajíček zdramatizoval dosti úspěšně známou povídku Boženy Němcové „V zámku a pod zámčím“.

Do tylovskeho repertoáru přibyla veselohra, kterou J. K. Tyl napsal podle Schröderovy komedie „Pantofel a kord“, již dlouhou dobu nehraná. Prostičkový děj s obligátními záměnami osob

je však naplněn autorovou láskou k lidem i k jejich slabostem. Úprava Aleny Stránské zpřístupnila tuto komedii i menším souborům.

Konečně jistě najde odezvu komedie dánského klasika Ludviga Holberga (jehož „Spáče“ mnozí znají) „Pan Obrtlík“. Nejen proto, že je to veselohra bujná a vtipná, ale také proto, že mezi námi je hodně Obrtlíků, kteří stále spěchají, pro jednu záležitost nemají čas na druhou, nenajedí se, nevyspí se, nevidí, co se kolem nich děje, a nakonec se výsledkem jejich práce rovná nule.

Příštím měsícem začíná nová divadelní sezóna. Ještě je čas přečíst si alespoň některé z her, o kterých na tomto místě referujeme. Novinek je dostatek. Je třeba jen chuti a odvahy pustit se do něčeho, co nebylo dosud vyzkoušeno.

V. Sochorovská

DĚJINY ČESKÉHO DRAMATU V KOSTCE

VII.

PRVNÍ GENERACE NÁRODNÍHO DIVADLA

(Dokončení)

„Mám stále ještě za to, že drama především jest básní, že má zaznít sálem a doznít jako akord lyry...“ — „Tragedie tato napsána byla... v oně pro autora ještě povzbuzující době, kdy myslil, že snese moderní jeviště trochu poesie, i když se tato podá v rouchu — třeba romantického dramatu.“ Dva autoři těchto souhlasných citátů představují druhý pol české dramatické tvorby poslední čtvrtiny XIX. století, protikladný realistickému proudu ztělesněnému v díle Šubertově, Stoupežnického, Jiráskově, Mrštíkovi, Preissové. Jsou to Julius Zeyer a Jaroslav Vrchlický. Třebaže dramaticky hodně tvořiví, plodnější než jejich realističtí vrstevníci, hlavní jejich význam tkví ve vlastní básnické tvorbě, v níž znamenají předěl a průlom do dosavadní poetické tradice, jsou otvírači oken do duchovního proudění evropského, a nejen evropského, ale i orientálního a zaatlantického (zde za přispění J. V. Sládka). Nesoustředěný eklekticismus, jímž platili za svůj všeobjímající zájem, poznamenal ovšem nejen jejich tvorbu básnickou; zanechal stopy i v dramatické. Vidíme dnes, že mělo povětšinou proti nim pravdu vedení Národního divadla, jemuž tak horce vyčítali nespravedlivě potlačování svých her; žádné jejich dílo, třebaže několik jich zůstává základním kusem českého repertoáru, nemá ten vývojový význam jako *Furiant*, *Maryša* a *Pastorkyňa*.

Jaroslav Vrchlický (1853—1912) napsal na čtyřicet dramatických textů: rozhlédneme-li se po dnešním a nedávném repertoáru, hraje se z nich *Noc na Karlštejně* a *Soud lásky*, spíše pro Fibichovu hudbu trilogie *Hippodamie*. Nemyslím, že je to dramaturgické ocenění spravedlivé: pomíjí jevištně vděčné aktovky a jeden velký úkol a dluh: Českou trilogii — *Drahomíra*, *Bratři*, *Knížata*. Tradiční české historické téma, konflikt *Drahomíry* a *Ludmily* v první hře, *Václava* s *Boleslavem* v druhé a historie vlády českého *Richarda III.* — *Boleslava Ryšavého* ve hře třetí, je — zvláště v krajních dílech trilogie — podáno silným dramatickým dechem a bohatým umem charakterizačním. Druhý díl oslabil básník romanticky plytkou motivací sváru bratří: *Boleslav* zabíjí *Václava* ze žárlivosti. Ze zmíněných už her jen jediná patří ještě české historii: šťastná komedie *Karlštejnská*, ono poetické splynutí vlasteneckého patosu s laškovnou notou erotické zápletky. Další v oblíbě je veršovaná komedie z renesančního Avignonu, *Soud lásky*, kde se čtyři milenecké dvojice tak dlouho prohánějí a míchají na jevišti, až musí zasáhnout ruka církve a zahnat je do přístavu manželského. Antická trilogie *Hippodamie* (*Námluvy Pelopovy*, *Smrť Tantalův*, *Smrť Hippodamie*), jejíž střední díl je opět nejslabší, patří už dnes cele k hudbě *Fibichově*, vytvářejíc s ní světově ojedinělé spojení hudby a recitovaného dramatického slova v podobě melodramatu. Dvě antické aktovky (*V sudě Diogenově* a *Pomsta Catullova*) jsou nenáročnější než se tváří, situační hbitost převládá filozofický náter, přesto však zůstávají vděčnými jevištními maličkostmi. Z dalších prací připomeňme *Rabínskou moudrost*, rudolfinské drama se smírným komediálním zakončením, hru o židovské moudrosti čelící křesťanskému zlu v podobě smílného a lupičského císaře ministra *Filipa Langa*. Je to sympatická práce bez velkého vzletu, neuměle využívající skvělého motivu rabínovy „temné komory“. Problematiku životní pravdy a lži napovídá nepovedená komedie *Midasovy uši*, vyspekulovaná bájeslovnou idylkou bez životní pravdivosti a poetické síly je *Trojí políbení* (s postavami *Kroka*, *Libuše*, *Přemysla*, *Bivoje* a *Lumíra*), trapnou komedií o nespravedlivém atentátu na tyranu je hra *V uchu Dionysiově*. Pak je tu ještě rozpustilá komedie z doby krále *Artuše Král a ptáček*, hugovská španělská tragedie na romeo-juliinský motiv *Láska a smrt*, nezdařený pokus o ideové drama souboje pohanství s křesťanstvím *Julian Apostata* a ještě mnoho jiných námětů a žánrů:

Hry *Václava Klimenta Klicpery*, prvního klasika našeho divadla a mistra české veselohry, neztratily nic na své síle ani po sto letech, které uplynou od jeho smrti v příštím roce. Ochotnické soubory měly by se tedy začít již nyní připravovat k uctění tohoto významného výročí, neboť především lidovému jevišti také *Klicpera* celým svým životem a dílem patřil. A nemusí si k tomu soubory vybírat zase jen obehnaného „*Zlého jelena*“, „*Hadriána z Římsů*“, či „*Divotvorný klobouk*“, na něž bývá *Klicperův* dramatický odkaz nejčastěji zužován. Vždyť k tomu, aby i ostatní *Klicperovy* hry staly se živou součástí našeho repertoáru, je jen zapotřebí správně je pochopit, citlivě inscenovat a odmítnout často šířený názor o nezbytnosti zásadních úprav, má-li být ještě dnes *Klicpera* vůbec hratelný. Vždyť stačí pouze oprostít text od zastaralé, leckde značně květnaté mluvy, jež tehdy vznikala z touhy po obohacení českého jazyka, proškrtat některé dlouhé epické pasáže a úzce dobové dialogy, zjasnit a zvýraznit některé situace. V ostatním je možno spolehnout se plně jen na originál!

Proč tedy nesáhnout takto iniciativně právě po některé z celé dlouhé řady nehraných a naší dramaturgii opomíjených *Klicperových* komedií, jakou je například „*Lhář a jeho rod*“, tak zdařilá česká verše kdysi populární tematiky *goldoniovské*, nebo si vybrat jeho tragikomedií domnělé viny a výčitek svědomí za spáchaný zločin „*Bělouši*“, či rytířskou zápletkovou komedii „*TŘI HRABATA NA JEDNOU*“, která vyjde v knižnici *Hry lidového jeviště*.

V této poslední z námátkou jmenovaných her předvádí *Klicpera* rozmariný propletenec záměn osob, vydávajících se za pány hradu na *Štěpánově*. Dvěma z nich může se dočasně dařit vydávat střídavě za hrabata jen proto, že pravý pán hradu před lety záhadně zmizel a jeho nynější tvář lidé nemohli znát. Také v této přímo bravurně napsané historice zachytil *Klicpera* s okouzující prostotou a poesí vtip, jadrnou řeč a zdravý optimismus českého lidu. A také tato veselohra nebude ani dnes působit vyvětrale, nýbrž upoutá svou přirozeností a svěžím neodolatelným *Klicperovským* humorem.

-Ber

drama *Marie Calderonová*, komedie *Pietro Aretino*, legenda *Gođiva*, občanské drama *Nad propastí* atd., atd.

Julius Zeyer (1841—1901), těžkomyslnější a tematicky ještě roztěkanější druh Vrchlického, chtěl začít stejně jako on: Drahomírou. Odložil ji nedokončenou, ale ještě dvakrát vrátil se k námětu z české historie, lépe z českého bájesloví. Svému silnému a hluboce cítěnému křesťanství, proměňovanému často různými orientálními vlivy v odživotnělou mystiku, dává zaznít v působivém dramatu *Neklan*; komedie *Libušin hněv* je více poetická než snese dramatická konstrukce. Dvě Zeyerovy hry žijí na jevišti dodnes: první je pohádka na slovenské téma *Radúz a Mahulena*. Umocněno Sukovou hudbou Zeyerovo lyrizující drama našlo dostatečně dramatický základ v příběhu veliké lásky, tragicky přerušené kletbou, ale znovu navrácené na tento svět, kam se navzdory nenávistným slétá všechno dobro a štěstí a krása. Nezatižena náboženským mysticismem, jako část ostatní dramatiky, nesažíc se kopírovat věky či místem vzdálené podivnůstky, jako druhá část díla, Zeyerova pohádka našla svou sílu na této zemi a v prosté pověsti, symbolicky povýšené právě jen tolik, aby se neztratila v oblacích. Teď už jen — umět ji zahrát! Divadla se často vracejí i k *Staré historii*, komedii zdánlivě nezeyerovské, ač typické pro autora právě tím, že dokládá jeho napodobivý eklekticismus. V *Staré historii* je to cosi à la *comedia dell'arte*, což dostatečně vysvětluje oblibu hry. Španělský námět, španělskou ideu, španělskou jevištní a veršovanou formu má tragedie vraždící ženské žárliivosti *Doña Sanča*, biblický a talmudský motiv tajemného prstenu Šalamounova rozpracovává poetická *Sulamit*, biblická je i *pastorála Z dob růžového jitra*, čínský motiv má komedie *Bratři*, japonská motivem i technikou je aktovka *Lásky div*, chmurné keltské romance jsou podkladem dramatu krevní msty *Legenda z Erinu*, liturgické drama středověké napodobuje *Příchod ženichův*; dramatickou legendou s Hospodinem a anděly, odehrávající se částečně v ráji, dramatisující bajkový námět o neblahém vlivu bohatství na duši lidskou a oslavující evangelickou skromnost a křesťanskou pokoru, je hra *Pod jabloní*, také proslavená předešlým Sukovým hudebním doprovodem. Jak vidět, rozlet Zeyerův byl veliký a pochopení pro reálnou povahu dramatického umění malé. Stvořil někdy cennou, někdy kuriozní dramatickou literaturu; jen výjimečně dobral se tvaru, který mohl být jeho doménou: poetického divadla.

Nedalo nám to, abychom těmto dvěma básníkům neposkytli přednost před několika zbývajícími dramatiky, kteří se typově více či méně připínají k realistickému proudu. Advokát a organisátor chrudimského divadelního života *Karel Pippich* (1849—1921) byl dosti hrán i na Národním divadle, jeho krotká měšťanská dramatika vážná i veseloherní nepřekračuje však rámec strojené didaktiky. Například *Svět zásad* je velmi kožená a staročesky konservativní tiráda vlastenecká, horující o velkém významu šlechty pro práci národní. To už *Božena Viková-Kunětická* (1862—1934) překračuje rámec lokální dramatiky a šoustavným zájmem o problematiku ženina postavení ve společnosti a v manželství snaží se dobrat hlubších závěrů. Pohybuje se ovšem, přes některé své dobově progresivní ideje, v bludném kruhu omezeného měšťanského vidění světa a ani tvárně nedožívá její dramatika dnešních dnů. Občas si zahrajeme *Čop*, satiru na pensionátní výchovu dívek, ale těžko se už budeme vracet k největšímu spisovatelčinu úspěchu, k satirické veselohře *Přítěž*, glorifikující šosácký řád měšťanské domácnosti, jehož záchranu a zachování symbolisuje závěrečná „mísa řízků a špenátu“, podávaná na rodinný stůl.

Trojici komediografů nechali jsme si na konec: Šamberk, Štolba, Štech. Co nám svým hojným dílem odkázali, není povětšinou nic víc než krotce počestná měšťanská veselohra a fraška, z níž si můžeme při dobrém vůli vybrat zrníčko nebo dvě společenské kritiky, a také to často děláme, abychom nějak ospravedlnili neutuchající životnost mnohých jejich her. *Ferd. Frant. Šamberk* (1839 až 1904) náleží i jako herec i jako dramatik vlastně ještě ke generaci Prozatímního divadla — z mnoha jeho situacně bystře zkombinovaných frašek, obrázků a jevištních anekdot (abychom diskretně pominuli sentimentální výtvoři à la *Josef Kajetán Tyl* a *Karel Havlíček Borovský*) jmenujeme dvě nejznámější: *Jedenácté přikázání* a *Palackého třída 27*. Zde se mu podařilo podat i kus žánrové kresby charakterové a není pochyby o tom, že tato linie komediální dramatiky, samou svou podstatou tíhnoucí „k zemi“, je neuvědomělou předehrou realistického nástupu. Od lokální frašky k veselohře a vážnému dramatu jde vývojová cesta *Josefa Štolby* (1846—1930), ustálivšího se nakonec na produkování komerčního veseloherního zboží. Myšlenkově nejzávažnější a figurářsky nejpracovanější je komedie *Vodní družstvo*, hojně hraní jsou i *Maloměstští diplomati* a *Na letním bytě*. Hluboko chtěl Štolba zabrat svou vážnou tvorbou: v *Matčině díle* vytváří drama ostré sociální tendence, vyhrocuje v něm na nůž v konkrétním jevištním předvedení konflikt továrníka s dělníky, přimíchá však do toho takovou dávku naivní víry v duchovní smíření sociálních protikladů a takový náklad dryáčnického romantického aparátu, že hra je dnes nečitelná, natož hratelná. Štolba stvořil pak ještě dvě tvrdá, naturalistická dramata: vesnickou *Závět* a drastické drama démonické moci peněz *Peníze*. Vyšší aspirace nemá ani veseloherní tvorba proslaveného vinohradského divadelního ředitele *Václava Stecha* (1859—1947), jehož obratně stavěné *Třetí zvonění* se houževnatě drží na repertoárech profesionálních i ochotnických scén.

Na závěr této kapitoly jen jménem připomeňme tři dnes už docela zapomenuté, kdysi prominentní autory Národního divadla: dodavatele sensační a pikantní dramatiky *Františka Rutha*, divadelního kritika, teoretika, organisátora a dramatika *Jana Ladeckého* a uhlazeného, francouzsky školeného *Václava Hladíka*.

JINDŘICH ČERNÝ

OCHOTNÍCI Z VIETNAMU
DIVADLO CAI—LUONG

Vydává ministerstvo školství a kultury
v nakladatelství Orbis,
národní podnik, Praha 12, Stalínova 46

Vedoucí redaktor Jiří Beneš

Redakce: Praha 12, Stalínova 3
telefon 226145—49

Vychází v polovině každého měsíce

Cena jednotlivého výtisku 3 Kčs

Tiskne Orbis,
tiskařské závody, n. p., závod č. 1,
Praha 12, Slezská 13

Rozšiřuje Poštovní novinová služba
(PNS)

F-203148

O B S A H

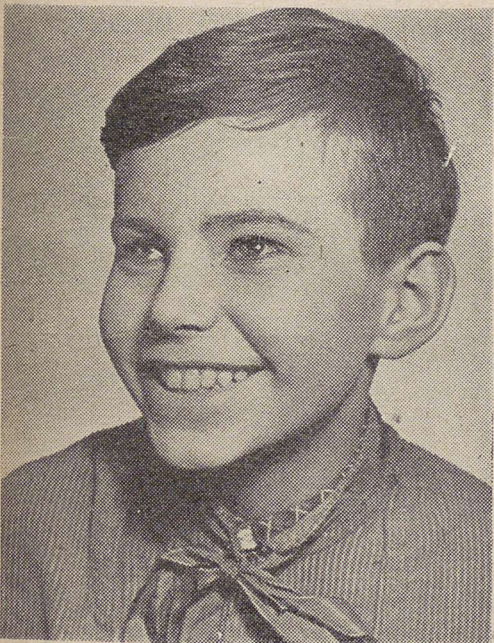
Jiří Beneš: Jak dál s našimi sou- těžemi?	169
Larisa Morozova: Dopis z Lenin- gradu	170
Valtr Taub: Poučení z Brechtova divadla	171
Jiří Sochorovský: Divadlo z bam- busu	172
Roy Stancey: Ochotnické divadlo ve Velké Británii	174
Slávka Dolanská: Kouzelníci hu- moru	175
Jan Martinec: Síla naší skutečno- sti	176
V. Schellingová: Proti vyšlapaným cestičkám	177
Tibor Kružlík: Poznejme se hlou- běji navzájem	178
Dvě knihy z historie našeho diva- dla	179
Jar. Nezval: Úspěchy a problémy souborů IV. národní přehlídky	180
Luboš Šterc: II. Šrámkův Písek — úspěch ochotnického mládí	184
Ochotníci v uniformě	186
Z ochotnického života	187
Dilia	190
J. Černý: Dějiny českého dramatu v kostce, VII.	191
Náš typ	191
Na II. straně obálky Ochotnické vte- řiny, na III. Ochotníci dětem, na IV. obrazový doprovod k Dějinám české- ho dramatu v kostce.	
Toto číslo mělo uzávěrku v polovině července, vyšlo 23. srpna 1958	

Dramatizaci Babičky uváděl v STM soubor OÚPZ Tatra Butovice

Záběr z představení pohádky J. Romanovského Zvířátka a hastrman v provedení ZK Svít Gottwaldov na národní přehlídce (vpravo)

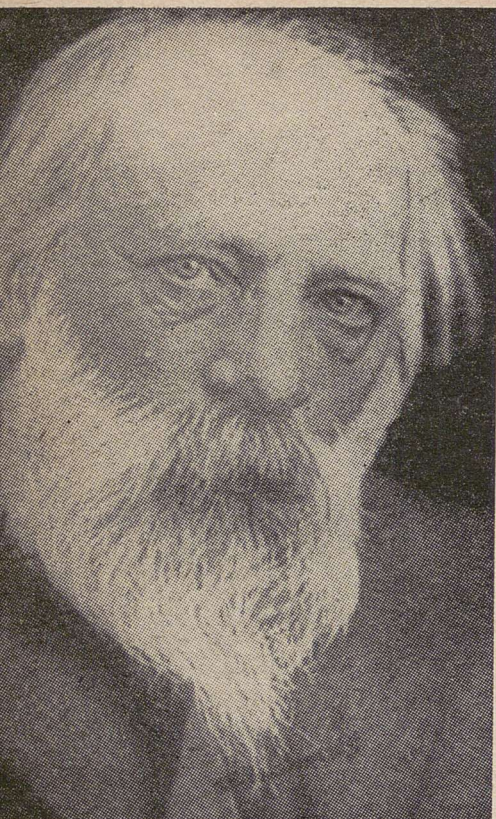
J. Zmrzlík jako Zyk z pohádky O. Waltrové Zlatá kachna

DO Třešň uvedl na národní přehlídce Andersenova-Pavličkova Slavíka. Na snímku J. Kopriva jako rybář (vpravo dole)

Soubor osmileté střední školy v Předmostí vystoupí ukázkově na XXVIII. Jiráskově Hronovu s hrou O. Waltrové Zlatá kachna

OCHOTNÍCI DĚTEM

První generace Národního divadla

Vlevo: Jaroslav Vrchlický
— Vpravo: Isa Grégrová
jako Maryša

Vlevo: Hana Benoniová jako Maryša —
Uprostřed: Ferdinand Samberk — Vpra-
vo: Hana Kvapilová jako Pohádka v pro-
logu k Radúzi a Mahuleně

